ОРНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 195 (12099) 1969 оной августын 21, четверг

Сэн 2 мүнгэн

Бурядай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

МАЛ АЖАЛАЙ МЭРГЭЖЭЛТЭ

Хүн бүхэн хүдөө ажахын үйлэдбэритэй али нэгэн аргаар заатагүй холбоотой байдаг ба тэрэнэй үгэдэг эд хэрэгсэл болон эдеэ хоолые үдэр бүри хэрэглэжэ байһан хадаа тэрэниие ехээр анхардагшьегүй байжа магад.

Хүдөө ажахын үйлэдбэрн — хүдэр гарай, оюун ухаанай орёо нарин ажал мүн. Аша үрэнь заримдаа олон жэлэй хугасаатай. Эгээл тиимэ хадаа тэрэ эрдэм ухаанай үндэһөөр ябуулагдаха, эрхилжэ байһан хүнүүд энэ үйлэдбэриин дүршэлөөр баян байхаһаа гадна, мүнөө сагай эрдэм ухаанаар түгэс зэбсэгжэһэн байха эрилтые бодото байдал табина. Тиимэ хүнүүд республикымнай колхоз, совхоз бүхэндэ бии. Агроном, механик, зоотехник, ветеринарна врач, техник-үрэжүүлэгшэ, механизатор гэхэ мэтэшэлэн хүдөө ажахын һалбари бүхэнэй мэргэжэлтэд хүдэлжэ байдаг. Тэдээнэй үүргэ болон ажалынь хаража, гүрэн түрэмнай анхарал ехээр хандуулдаг, материальна ехэ туһаламжа үзүүлдэг юм.

Манай социалис хүдөө ажахын үйлэдбэриндэ ехэ амжалта туилагдана. Тариан ажал бүхыдөө шахуу оньһожоруулагдаа, мал ажалайшье нилээд ехэ хубинь машина, техникын хүсөөр хэгдэдэг болоо. Ургаса ба малай ашаг шэмэ дээшэлнэ. Энээндэ мэргэжэлтэдэй хубита ехэ.

Эндэ мал ажалай мэргэжэлтэд тушаа онсо тогтохо шухала. Тэдэнэр мүнөө жэл, ган гасуурай дайраһан жэлдэ, өөрынгөө үүргэ, уялгые илангаяа нарин нягтаар, харюусалга ехэтэйгээр дүүргэхэ, эрдэм ухаанайнгаа, шадал шадабаринингаа хүсые харуулха зэргэтэй. Олон зоотехнигүүд, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд ажалаа нарин нягтаар, һайнаар хэхэһээ гадна, ажалшадые шадамараар эмхидхэгшэд байһанаа харуулна. Гэхэ зуура хүдөө ажахын үйлэдбэридэ өөрынгөө нүлөө үзүүлжэ шадаагүй, үйлэдбэриие залан ябуулагша болоодүй, харюусалга багатай хүнүүд бии. Тиимэ хүнүүдэй даадаг газарта ажал һула, үйлэдбэриин гурим эбдэгдэдэг гэжэ баримтанууд гэршэлнэ.

Манай шалгалтын дүнгүүдые хараад үзэе. Тарбагатайн «Маяк» колхозой зооветмэргэжэлтэд нүхэд Ф. Тихонов, А. Коноваленко нёдондо худал мэдээ үгөөд, хонидой искусственна үрэжүүлгые болзоройнь хахадлаашьегүй байхада болюулжархёо һэн. Энээнэйнь хойшолон мүнөө июль һарада хонидынь түрэжэ байгаа. Тэндэхи «Дружба» колхозой главна зоотехник нүхэр А. Чебунин нёдондо искусственна үрэжүүлгэ хэхэһээ арсажа, мүнөө жэл үсөөн хурьга абаа һэн. Теэд энээнһээ дурсагдаһан мэргэжэлтэд энэ жэлдэ зохихо тобшолол хээгүй гэжэ шалгалта харуулна. «Маяк» колхоздо эхэ хонидой отарада хусанууд баһал табигдаатай. Мүн мүнөө болотор зарим отарада хурьгад эхэ хонидһоо амяарлагдаагүй байһаар, эхэ хонид туранхай. Иимэ ушар хонин ажалые муу бэшээр эрхилдэг Сэлэнгын аймагай XX партсъездын, «Эрдэм» колхозой отарануудташье үзэгдэнэ.

Дурсагдаһан ажахынуудта зоотехнигүүд бии. Тэдэнэй нюдэн доро иимэ ябадал гарана. Тиихэдэ энээн тушаа тэдэнэртэ нэгэнтэ бэшэ һануулагдаһан байха. Теэд тэдэнэр энэ гэжэ хургаараа зааха юумэ хээгүй.

Мал ажал—ниитын үйлэдбэри мүн. Тиимэһээ өөрын онсо өөрсэ гуримтай, тэрэ гуримые эхинһээнь абаад дүүрэтэрнь наринаар дүүргэхэ шухала. Тиигээгүй бол, энэ үйлэдбэри таһалдалда орохо. Бүдүүлигээр сасуулбал, промышленна предприятиин үйлэдбэриин гурим ямар бэ, хүдөө ажахын үйлэдбэри мүн лэ тиимэ гуримтай ха юм. Тиимэһээ мэргэжэлтэд эндэ хүдэлжэ, тэрэ гуримые нарин нягтаар хипаха, сахихын хойноһоо оролдохо уялгатай. Эгээл энэ үүргэеэ дүүргэдэггүй байһан ушар мал ажалые хүгжөөлгэдэ ехэ һаад ушаруулна. Мал ажал эрхилхэ гуримые, зоотехническэ эрдэмэй заабариие эбдэжэ байһан мэргэжэлтэдтэ инмэл зэмэ тохохо хэрэгтэй. Дурсагдаһан ушар үзэгдэхэдөө, имагтал харюусалга, журам багатайһаа болоно. Мал ажалай үйлэдбэриин гуримые эбдэжэ, аша үрыень оагадуулжа, гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтые таһалдуулһан хүнүүд али нэгэн харюусалга заатагүй дааха ёһотой гэжэ һанагдана. Энээнэй ашань—харюусалга дээшэлхэ, журам шангадаха, ажал хэрэгнай улам урагшатай болохо.

Зоотехнигэй, ветеринарна врачай ажал фермэ, гүүртэ, отара байхаһаа гадна, илангаяа мүнөо, ниитын малда тэжээл бэлэдхэлгын үедэ, тэдэнэр сабшалан дээрэ, үбһэшэдэй дунда хүдэлхэ зэргэтэй. Гэхэ зуура Химпын совхозой үбһэшэдэй бригадир нүхэр Бимбаев иигэжэ гомдоно:

— Манай ишэ агрономшье, зоотехнигшье харагдагшагүй.

Үбһэнэй шанар, хэды шэнээн тэжээлэй бэлдэгдэхэ ба малай хоол нэмэжэ абаха үшөө ямар арга боломжо бэдэрхэб, хүнүүдые энээндэ элсүүлхэ гэхэ мэтэ ажалда зоотехник сэхэ хабаадалсаха уялгатай.

Колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэдтэ үйлэдбэриин управлени, тэрэнэй мэргэжэлтэд үдэр бүриин туһаламжа хүргэжэ байгаа һаань, ажалынь урагшатай байха бэлэй. Теэд тиимэ ашатай туһаламжа, эрилтэ, хиналта бага гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Мүн ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна органнзацинуудай зүгһөө тэдээндэ шухала эрилтэ табигдадаггүй ба заримдаа жэжэ божо даабари үгэжэ, тэдэниие өөһэдынь ажалһаа таһалдуулхашье ушар гарана. Мэргэжэлтэ бүхэндэ найдажа, зүбөөр хэрэглэжэ, зохихо туһаламжа хүргэжэ ба шанга эрилтэ табижа байбал, ажахын хүгжэлтэдэ нилээд ехэ түлхисэ боложе үгэхэнь дамжаггүй.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие эмхидхэгшэдэй үмэнэ мүнөө тон харюусалгатай, бэрхэшээл ехэтэй зорилго табигданхай. Саг уларилай хэды ехэ һаад ушаруулаашье һаань, тэрэниие дабажа, хуряалгын бүхы хүдэлмэриие зүбөөр зохилдуулан ябуулжа, шанар һайнтай тэжээл ниитынгээ малда бэлэдхэхэ уялгатайбди. Энээндэ хүдөө ажахын бүхы ажалшадай хүсэ элсүүлэгдэнэ. Мүн зооветеринарна хүдэлмэрилэгшэдэй оюун ухаан, элсүүлхы шадабари энээндэ зорюулагдахань дамжаггүй.

[ХУ]РЯАЛГАЯА ТҮРГӨӨР, ШАНАРТАЙГААР ЯБУУЛХА

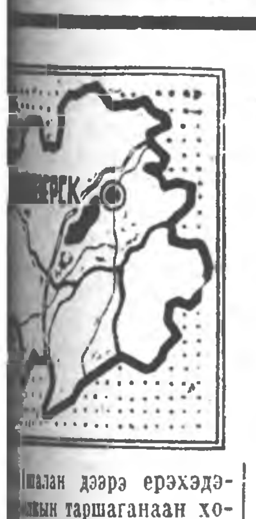

МАНАЙ ШАЛГАЛТА

САБШАЛАН ДЭЭРЭ

...шалан дээрэ ерэхэдэ... ...жын таршаганаан хо... ...Дутэлжэ ошоходо... ...Жимбеев өөрөө саб... ...Бэшэ арбаад хүниинь ...хорёолжо байһан ...хажууршад тухай дур... ...лгаа бээз даа, мүнөө ...да ябажа байна гэжэ ...усаба. Сомоһон үбһэеэ ...рёолжо, тэндэ мүнөө ...алда эдюулхэгүй, гэш... ...энэ звеногой оролдо... ...һайшаалтай.

...энэй сабшалан дээрэ... ...дахин ехэ үбһэ аба... ...оройдоол хэдыхэн со... ...лдоно. Саг уларилай ...гэжэ дайраба ха юм. ...1—2 центнер үбһэ ..., заримдаа хэдэн гек... ...шье энэ гэжэ суглуул... ...шахуу. Тиибэ яабашье ...шадал хүсэеэ элсүүл... ...гоо бүхыдэнь суглуул... ...доно. Мүнөө үбһэ ху... ...н үбгэд, хүгшэдшье, ...анай багашуулшье— ...сана.

...уушаг ха. шугы бур... ...аар жалга яамын за... ...гдаагүй харагдана, ...хуушад үшөө ябаха ...деление эрхилэгшэ ...в хэлэбэ. ...гээр, шанартайгаар ...нээ гол шухала бо... ...һэ хуряалгын хойно-

һоо, илангаяа шанар тухай шухала хиналта табигдаагүй гэжэ хэлэлтэй.

Сэлэнгын саада эрьедэ, Бага Сагаанай сабшалан дээрэ нүхэр Владимир Сундуевай звено хүдэлнэ. Энэ звеногой хүдэлмэрилэгшэ бүхэн 25 центнер үбһэ бэлдэжэ, колхоз соогоо түрүү һуури эзэлһэн байна. Эндэ гектарай—8—8,5 центнер үбһэн абтана. Энэнь колхоз соогоо эрхим ургаса гэжэ тоологдоно. Нүхэр Сундуев өөрөө коммунист хүн. Тиимэһээ ажалайнь эмхидхэл һайн. Һаруул үдэрые дүүрэн хэрэглэхые, мүн сабшалан дээрэхи ногооe үлөөнгүй абахые оролдоно. Шугы бургааһанай хажуугаархиие, яама жалгын ногооe сабшажа абаха 6 гар хажууршад эндэ томилогдонхой. Сабшалга һүрилэлгэ хоёрой хоорондо забһар гаранагүй. Абаһан үбһэнэйнь шанар һайн.

Колхозой агроном-луговод нүхэр Доржижапов сабшалан һайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэһэн тухайгаа, мүн хэды шэнээн үбһэ абаха. малай бүдүүн тэжээлэй нөөсэ хайшан гэжэ байгуулха тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэхэдөө, һанаата болоһониинь эли байба.

— Бухыдөө 17 мянган центнер үбһэ абаха хабди. Энэмнай нёдондонойхиин гурбанайнь нэгэ хубишье болохогүй. Тиимэһээ байһан арга боломжоёо дүүрэн хэрэглэхэ зорилготойбди,—гэжэ тэрэ мэдээсээ.

Тиимэ арга боломжын нэгэн набшаһата тэжээл бэлэдхэлгэ болоно. Колхоз мүнөө 900 тонно тиимэ тэжээл бэлдээд байна.

Эндэхи сабшалан дээрэ хүдэлжэ байһан хүнүүдые харахадаа, байгаалиин гасалангые хүсэл зоригоороо, шадабаряараа дабаха гэһэн эрмэлзэл элитээр харагдаа.

Удаань Химпын совхоздо ерэхэдэмнай парткомой секретарь нүхэр Б. Шиpeторов мүн лэ энээн тухай дурдаба. Ган гасуурай хашалангые дабаха гээшэ бэлэхэн хэрэг бэшэ, хэды тиимэшье һаань, зоноймнай зориг, хэшээл оролдолго энээндэ дабагдахагүй гэжэ тэрэ хэлээ.

Совхоз 20 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэй. Эды шэнээн үбһэ абаха арга олдохо. Сабшагдаха газар бүхыдөө сабшагдажа абтана. Зарим газарта гектарай 5—7 центнер ногоон абтана. Үбһэшэдэй дунда социалис мүрысөөн дэлгэрэнхэй, 10 хоног бүхэндэ тэрэнэй дүн гаргагдажа, түрүүшүүл урмашуулагдана.

Эндэхи Цайдамай сабшалан дээрэ халуун хүдэлмэриин дэлисэ үдэрһөө үдэртэ дэлгэрнэ. Августын 15-най мэдээгээр 1800 центнер үбһэн эндэ сомогдоод байба. Үбһэндэ энэ артелиин ажалшад бүхыдөө шахуу гэхээр, гарта хүлтөөрөө оронхой.

Тракторна сенокосилкаар үбһэ сабшажа ябаһан Бимба Балдановтай уулзахадамнай:

— Гараһан ногоо үлөөнгүй сабшанабди. Ехээр, шанартайгаар абахые ехэ багагүй хүсэнэбди, — гэбэ. Хойконь синокосилкада һууһан һургуулиинхидай нэгэн Николай Аюров косилкаяа доогуур лэ табидагбди гээд трактористынгаа үгэ батална.

Пенсидэ гараһан Цырендулма Буянтуева совхозойнгоо ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, мүнөө гар хажууршан болонхой.

— Иимэ сагта нютагаархиндаа туһалхал хэрэгтэй ха юм. Бухалшье һаань, сабшажа үгэхэ һанаан бии,—гэжэ тэрэ хөөрэнэ. Энэ эхэнэр үдэрэй 30—35 сото сабшажа, арга шадалаараа оролдоно.

Зоной иимэ эдэбхи үүсхэл гаргажа, аһан шадалаараа оролдожо байхада, дутуу дундануудай гарахань тон гэмшэлтэй. Мүн лэ тэрэ Цайдамай сабшалан дээрэ үбһэшэд хонодоггүй, харин үдэрэйнгөө ажалай һүүлээр гэр гэртээ бусашадаг байна. Манай байхада үбһэ һүрилэгшэд, сабшагшад бүгэдөөрэн тракторнууд дээрээ һуугаад, нара орохотой сасуу гэр гэртээ харижа эхилээ.

Энээн тушаа асуухада, «гэрмнай дүтэ даа» гэхэ байна. Теэд хэды ехэ саг гээгдэнэ гээшэб: үглөөгүүр трактораар ябажа, үбһэшэдөө суглуулха хэрэгтэй, зариманиинь ябагаар аяар 2—3 километр гэшхэлхэ болоно, тиигээдшье үдэшэлэн хүн бүхэн эртэл бусахые оролдоно.

Тиигээд бригадир нүхэр Н. Бимбаевай хэлэһэнэй ёһоор, агроном, зоотехнигүүдэй зүгһөө үбһэ хуряалгын хойноһоо хиналта үгы байна. Мүн техникын элдэб частьнууд дуталдажа, хуряалгада һаад ушаруулна. Энээн тушаа совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө зохихо туһаламжа хүргэгдэнэгүй гэжэ бригадир гомдоно. Эдэ дутагдалые усадхабал, үбһэ хуряалга түргэдхэгдэхэ, шанарыншье һайжарха байһаниинь дамжаггүй.

Энэ совхоз 250 тонно набшаһата тэжээл бэлдэнхэй. Энээниинь гол түлэб промышленна предприятинуудай коллективүүд бэлдээ. Харин өөһэдынгөө хүсөөр бэлдэһэниинь тон багa. Энэ хүдэлмэриие үргэлжэлүүлхэдэ, үлүү болохогүй һэн.

Сэлэнгын совхоз витаминай гурил хэхэ дүршэлтэй болоо. Энэ хэрэг Химпын совхоздо сентябрь соо хэгдэжэ эхилхээр хараалагдана. Энээниие ларуулха хэрэгтэй байгаа. Ушарынь гэхэдэ, энэ гэһээр таряа хуряалга эхилжэ, тэрээндэ гар хүртэнгүй байжа магад ха юм. Мүн набшаһата тэжээл шанартайгаар хадагалха тушаа малшад өөһэдөөшье, илангаяа хүдөө ажахын мэргэжэлтэд харюусалгатай байха һэн гэжэ һанагдана.

Гэбэл, «Эрдэм» колхозой Хандажаповай отарада набшаһата тэжээлэй гутажа байһан тухай дохёо орооншье һаань, мүртэй хэмжээн абтаагүй. Иимэ ябадалые саашадань ушаруулхагүй гэжэ энэ баримтые дурданабди.

Тиихэдэ зарим ушарта ажахыһаа гадуур үбһэ тэжээл бэлдэлгэдэ дашуураад, өөһэдтөө байһан арга боломжоёо хэрэгсээнгүй гараха ябадалые анхарха шухала. Эзэн шэнгеэр оролдоод, ойн соорхой, нуга газарай һудал һубагуудые, мүн жалга яамын, шугы бургааһапай захаархиие суглуулаа һаа, нилээдгүй үбһэ нэмэжэ абаха жэшээтэй. Тиимэ газарнууд энэ аймагай ажахы бүхэндэ бии. Энэ талаар ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд анхаралаа хандуулха бээз гэжэ һанагдана.

Шалгалтын бригадын гэшүүд:

В. ЗОРКИН, — «Правда Бурятинн» тусхай корр.

К. КАРНЫШЕВ, — радио ба телевидениин тусхай корр.

В. САМБУЕВ, — «Улаан Сэлэнгын» тусхай корр.

М. НИМАЕВ. «Буряад үнэнэй» тусхай корр.

[КОМ]МУНИСТНУУДАЙ ҮҮСХЭЛЭЭР

...бороогоор Зэдэ гол үерлэжэ, Ан...шалан уһанда абтахаяа забдаба. ...уу. Холын сабшаланда гараһан ...техникэтэйнь асархын аргагүй. Эн...ой ургаса яһала һайн. Түрэл кол...иимэ байдалда ороод байхада, эн...нистнууд тус сабшалан гараар ху...а гэһэн үүсхэл гаргаба. Коммуни...з уряае колхозой бүхы мэргэжэл...эй байһан механизаторнууд, мал...ан дэбжээ. Үүсхэлэй гараһанай ...хажуур бариһан 70 гаран хүн Ан...шаланда ерэжэ буугаа һэн.

...нэн зон 3 бригада боложо таһа...гай шангаар хүдэлмэрилжэ ороо. ...шуун В. П. Каленовой хүтэлбэрил...ршадай дунда үдэрэй 40 сото... сабшаһан хүн түрүүшын хоёр ...а соо байгаагүй. Колхозой главна ...Р. Слукинай автомашинын жолоошодһоо бүридэһэн бригадынхид мүн лэ нормоёо дүүргэһэн байна. Колхозой главна бухгалтер А. Н. Иевский гурбадахи бригада хүтэлбэрилөө. Тус бригадынхидшье нүхэдһөө гээгдээгүй.

Удангүй нарата үдэрнүүд боложо, бүри шанга ажал эхилбэ. Энэ сабшалан дээрэхи үбһэшэдэй тоо бүри олошороо. Ниитын хоол, үбһэшэдые ажалдань асарха, гэртэнь абаашаха гэхэ мэтэ хүдэлмэри эндэ һайнаар эмхидхэгдэһэн байгаа.

— Нютагаймнай коммунистнуудай үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн энэ шухала ажал эдэбхитэйгээр үнгэргэгдэжэ, уһанда абтахаяа байһан 50 гектар сабшалан богонихон болзор соо хуряагдаба,—гэжэ XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой 1-дэхи отделениие эрхилэгшэ А. И. Труднев хөөрэнэ.

В. КЛОЧИХИН.

Зэдын аймаг.

Түнхэнэй аймагай «Восточные-Саяны» колхозой механизаторнууд энэ жэлдэ кукурузын баян ургаса ургуулба. Һаяын үдэрнүүдтэ эндэхин кукурузаяа хуряажа эхилэнхэй. Кукурузашан В. Б. Манзаевай участок дээрэһээ гектарай 360 центнер набша намаа хуряагдана.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: кукуруза хуряалга.

Б. БИРБАЕВАЙ фото.

В. И. ЛЕНИНЭЙ ОЙДО—100 ГАБШАГАЙ АЖАЛ!

[Х]ОЁР МЯНГАТАН [О]ЛОШОРҺООР

...мнай бага комплекс... ...дай дунда дэлгэрһэн ...рысөөнэй июль һарын ...гаргагдаба. 230 бри... ...дундаһаа Хурамхаа... ...хозой Василий Степа... ...новой даадаг брига... ...байна.

...эрхимлэһэн тус ...һарада 3206 кубо... ...бэлдхэжэ таллуулаа. ...гээр ажаллажа, ту... ...гараһан бригадада ...» комбинадай болон ...хүдэлмэришэдэй проф... ...комой дамжуулгын ...барюулагдаба.

...һүүриие Хандагатайн ...И. С. Матвеевэй ...комплексно бригада ...р июль соо 2562 ...модо бэлдхэн таллуулаа. Баргажанай леспромхозой В. М. Белик гэгшын даадаг бригада һарын туршада 2261 кубометр модо бэлэдхэжэ, 3-дахи һууриида гараһан байна. Шулуутайн леспромхозой Т. Е. Марковай даадаг бригада 2152 кубометр модо бэлэдхэн таллуулаа.

Июль һарада олон бригада бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаа. Республикымнай 21 бригада һара соо 2000 кубометрһээ үлүү модо отолһон, таллуулһан байха юм.

Хоёр мянгатанай тоо олошорһоор. Тэдэнэр ажалай ленинскэ вахтада жагсан, ажалайнгаа эмхидхэл һайжаруулна, бии байһан арга боломжоёо хэрэглэн, үндэр бүтээсэ туйлана. Олон бригаданууд модошодой һайндэрые ажалай шэнэ амжалтаар угтаха гэжэ зоригжонхой.

Н. ТЮРНЕВ.

„ҮҮР САЙҺАН ХОЙНО АЙБАЛА ХАДХААШАД“

(Хяагтын совхоздо малай тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри һулаар эмхидхэгдэнхэй)

Үбһэ тэжээлэй багаар бэлэдхэгдэдэг дээрэһээ энэ совхозой олон мал үбэлжэлгын үедэ гарзалдаг. Энэ шалтагаанһаа боложо, адууһа малайнь ашаг шэмэ бага. Гээгдэлһээ гарахын, аймаг соохи ажахынуудайнгаа нэгэнэй тухай болохын тула тус совхоз мүнөө зундаа 3 мянган гектар газарай ногоо сабшаха, 30 гаран мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ, 16 мянга гаран тонно силос дараха түсэбтэй.

«Үбһэ ногоонойнгоо ган гасуурта дайрагдабашье, адууһа малдаа хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ шадахабди. Бүхы юумэмнай бэлэн. Отделенинүүдһээ байтагай звено бүхэндэ тэжээл бэлэдхэлгын бүхы түсэб хүргэгдэнхэй. Техникэмнайшье бэлэн болонхой. Социалис мүрысөөнэй гурим, ажалай түлбэри гэхэ мэтэшье харагдажа үзэгдэнхэй. Манда һаатаха юумэн байхагүй. Лараха, даараха юумэн үгы. Үбһэнэй тэншье болоодүй. Ногоон үшөөл нэгэ бага ута болог. Сагайнь ерэхэдэ бүхы арга боломжоёо элсүүлжэ шадахал байхабди»—гэжэ байжа энэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд аймагай үйлэдбэриин, райкомой суглаанууд дээрэ хэлэдэг һэн.

Үбһэнэй тэн үнгэржэ, үбһэ ногоон ургахаяа болинхой. Харин сагайнь ерэхэдэ, бүхы арга боломжоёо хэрэглэхэбди гэлдэдэг эндэхи хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй тэжээл бэлэдхэхэ талаар хэһэн юумэниинь үгы тооной.

Энэ ажахын үбһэшэдэй оньһожоруулагдаһан звенодо ерэхэдэмнай, механизаторнууд эбдэрһэн тракторнуудаа носожо байгаа. Эдеэнэй гэр соо байһан нэгэ залуу эхэнэр аяга табаг наяргана.

— Тогоошон гү?—гэжэ асуубабди.

— Үгы, би тоо бүридхэгшэб. Тракторна бригадын бригадирайшье орондо үлэнхэйб. Харин тогоошоноор нэгэл үдэрөөр үлооб.

Агроном мэргэжэлтэй Нэлли Ивановна Гарнастаева гэжэ мэдэхэдээ, энэ эхэнэртэй хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлбэбди. Бригадынь ажал тухай асуухадамнай, тэрэ дороо харюусаба:

— Мүнөө үень тракторай гурбан агрегат сабшалгада ябана. Нэгэндэнь—Петр Немчинов, нүгөөдэхидэнь—Василий Федосеев, гурбадахидань—Нурха Хазеев. Халаанайнгаа нормо дүүргэдэг. Ажалша бэрхэ хүбүүд.

— Нормонь хэды гектар юм? Хэды шэнээн газар сабшагдаад, хэды центнер үбһэн абтаад байнаб?

Дала мүрөө хабшажа, нам руу нэгэ ёлогод гэжэ хараһанайнгаа удаа Нэлли Ивановна иигэжэ харюусаба:

— Сабшагдаһан газараар һонирходоггүйбди. 650-аад центнер үбһэн хуряагдаһан байха.

Һонирхоһоң асуудалдамнай нүхэр Гарнастаевагай харюусажа шадахагүйень мэдэхэдээ, Хираан голой эрьедэ байһан үбһэшэдтэ ошобобди. Эндэхи үбһэшэдэй нэгэ звенодонь 2 трактор бии. Бэшэ хоёрынь морин косилкатайнууд. Түүдэгшын хажууда сайлажа байһан бүлэг үбһэшэдөөр хөөрэлдэбэбди.

— Ажалтнай хэр зэргэ ябана гээшэб?

— Яһала шадал соогоо оролдонобди. Харин хэды шэнээн салин оложо байһанаа мэдэгшэгүйбди. Эдиһэнээшье харюулаагүй байжа болохобди. Гэртээ бусаа һаампай, дээрэ ха.

Ногооной ургахые хүлеэжэ, июлиин хорёодоор үбһэндөө гараһан эдэ зоной ажалайнь түлбэри нёдондо жэлэйхиһээ ондоо болоогүй. Сомогдоод хорёологдоһон үбһэнэй хэмжүүрээр ажалайнь түлбэри түлэгдэхэ. Центнер үбһэнэй 80 мүнгэн. Мүнөө жэлэй ургасын муу байһые совхоз хараадаа абанагүй. Энээниень үбһэшэд буруушаана. Үбһэшэдэй ажалай түлбэри тухай совхозой главна агроном Юрий Куликтай хөөрэлдэхэдэмнай иигэжэ харюусаа һэн:

— Үбһэшэдэй ажалай түлбэри ехэ болгохо аргамнай үгы. Хуряаһан үбһэнэйнгөө өөрынь үнэ сэн түсэблэгдэһэнһөө ехэ болгожо болохогүй.

Абтаһан тэжээлэй өөрынь үнэ сэн доошолуулхые хүсэхэ зүб. Харин ногооной ургасын мууе хараадаа абажа, үбһэшэдые материальна талаарнь урмашуулха хэрэгтэй байгаа. Энэ талаар эндэхи «Пограничный» совхоз ехэ һайн юумэ хээ. Энэ совхозой дирекциин, рабочкомой түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн тусхай комисси сабшалан бүхэнэй ургаса шалгажа үзэһэн байна. Тиигээд, мүнөө жэлэй үбһэшэдэй ажалайнь түлбэри дунда зэргээр 20—25 процентээр дээшэлүүлээ.

Хяагтын олонхи ажахынууд силос даража эхилэнхэй. Хүдэриин совхозой Бага-Хүдэриин отделениинхид ганса июль соо элдэб буртаг үбһөөр хэдэ мянган тонно силос даража абанхай. Харин Хяагтын совхоздо иимэ силос даража абаха дуратай хүтэлбэрилэгшэд гү, али мэргэжэлтэд үгы. Үбһэ тэжээлдэ хуряагдадаггүй элдэб буртаг ургамал [illegible] Хираанай отделенидэ элбэг. Эндэхи тарялангай, ой модоной, харгын захаархи үрмэдэһэнэй ургаса мүнөө жэл һайн. Теэд иимэ ургамалаар силос дарахада муу тэжээл болохо гэхэ мэтээр нэгэ зариман эндэ хэлсэдэг.

Энэ совхозой сабшалан болон тарялангай ургаса урда жэлэйхиһээ эли тодо муу. Тиимэһээ түсэбөөр хараалагдаһан үбһэ тэжээлэй бэлэдхэгдэхэгүйнь эндэхи хүтэлбэрилэгшэд бүхэндэ мэдээжэ. Гэбэшье тэжээл бэлэдхэжэ абаха арга боломжонууд эндэ хэрэглэгдэнэгүй. Ожорһон болон шиигтэй газарай элдэб ургамалаар элбэг хэдэн нуурнууд мүнөө хүрэтэрөө ойроо хүртөөдүй.

Олтирогуудай тарялангай кукурузын ургаса мүнөө жэл һайн. Теэд энэ ургамал түргэн хуряажа абаха тухай хөөрэлдөөншье гаранагүй. Силосэй комбайнууд мүнөө хүрэтэрөө заһабарилагдаа үды. Бүрдэнэй, Мөөрөөшын отделенинүүд комбайн заһабарилха механизаторые МТМ-һээ эльгээнэгүй. Хюруугай унахаһаа түрүүн полиингоо «хатаниие» хадажа абаагүй һаа юун болоптойб? Энээн тухай бодожо үзэхэ саг тулаа.

Тэжээл бэлэдхэлгэ—колхоз, совхозуудай эгээн шухала ажал. Харюусалга ехэтэй энэ ажал хэжэ байһан зоной суглараһан газарта политическэ болон соёлой хүдэлмэри үдэрһөө үдэртэ ябуулагдаха ёһотой. Гэбэшье түс хэмжээ ябуулганууд эндэ хэгдэнэгүй. Жэшээнь, тракторна бригадын байһан полевой станда шэнэ газетэ, радио, шатар домино гэхэ мэтэ үгы. Бригадын түсэб, социалис уялгашье эндэ харагданагүй.

— Бидэнэр ямаршье социалис уялга абаагүйбди. Энээн тухай хөөрэлдөөншье гараагүй,—гэжэ эндэхи механизаторнууд хэлэнэ.

Совхозой агитатор болон политинформаторнууд үбһэшэдэй нэгэшье звенодо ошожо хөөрэлдөө үнгэргөөгүй. Клуб, библиотекыншье хүдэлмэришэд тэжээл бэлэдхэжэ байһан зондо ошодоггүй.

Шухала ажалай һаатажа байһые мэдэжэ, тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэри түргэдхэхэ саг ерээ гэжэ Хяагтын совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ эрид шангаар хэлэе.

А. СУРМАЧ,
Хяагтын аймагай арадай хиналтын комитедэй гэшүүн.

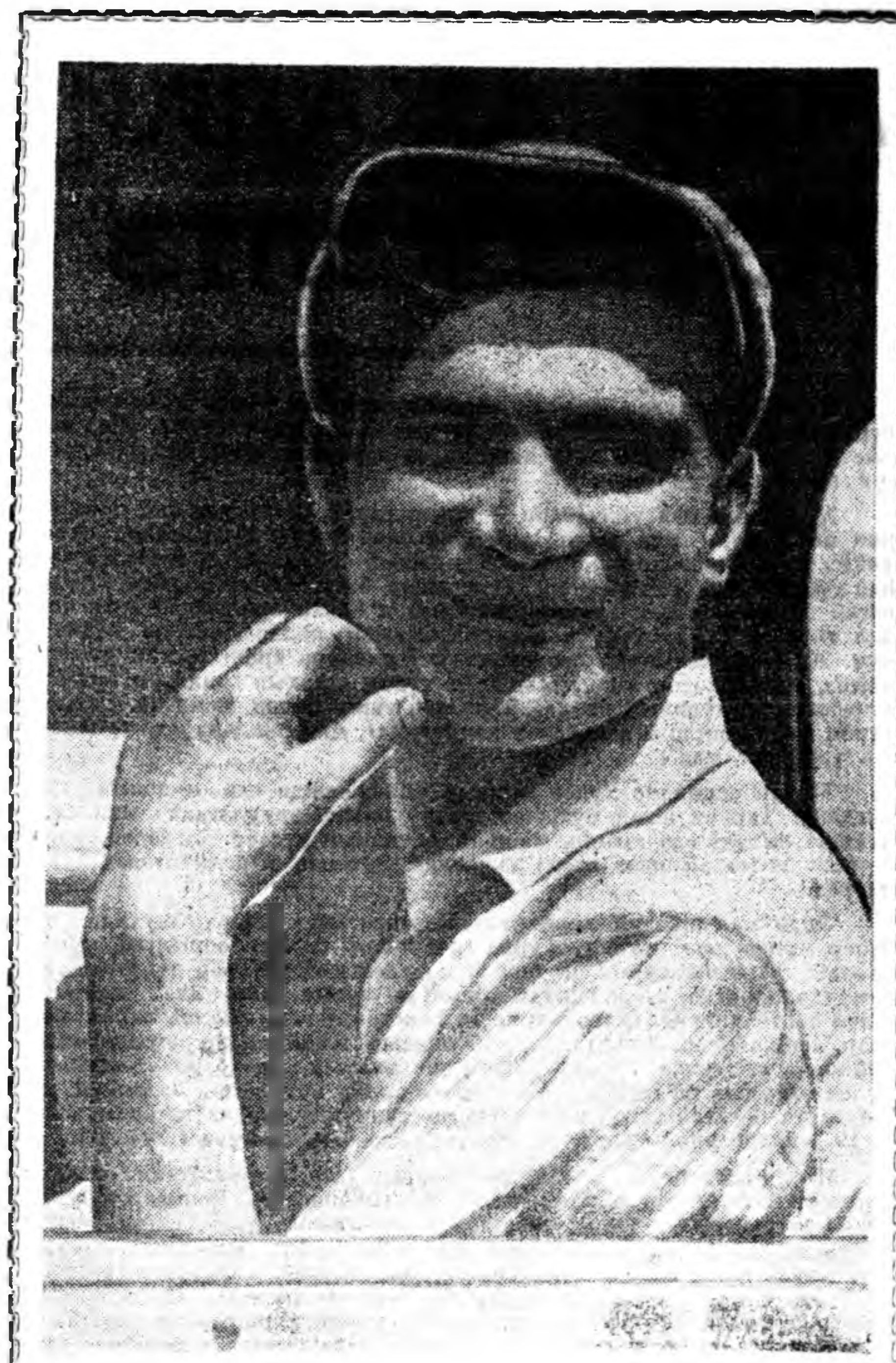

Никифор Андреевич Трифонов Улаан-Үдын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой эрхим трактористнуудай нэгэн юм. Мүнөө жэлэй үбһэ хуряалгын үедэ нүхэр Трифонов үбһэ һурилхэ машинада ажаллаха зуураа, хэлээн бүриингөө даабарияа хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. А. Трифонов.
А. НАГАСЛАЕВАЙ фото.

ЭКОНОМИЧЕСКА РЕФОРМЫН БОДОТО БЭЕЛЭЛ

МАТЕРИАЛЬНА УРМАШУУЛГЫН АША ҮР...

КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй (1965 он) хараалһан зорилго дүүргэгдэжэ, орон доторнай ажахын реформо үргэнөөр бэелүүлэгдэжэ байнхай. Энээнэй ашаар экономическа онол арга хэрэглэн, арадай ажахые хүтэлбэрилгэ эрид һайжараа, түсэб зохёолго научна эрилтэдэ үндэһэлдэг болоо.

1969 оной июлиин 1-нэй байдалаар республикын 119 предприяти түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда оруулагдажа, промышленностиин үйлэдбэрилһэн бүхы продукциин 70 процентые бүтээн гаргаһан юм. Шэнэ гуримаар ажаллаһан предприятинууд бүхы олзо доходой 87 процентые оруулһан байна.

Түсэблэлгын, материальна урмашуулгын, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын болон зарим асуудалнуудые предприятинууд өөһэдөө шиидхэхэ эрхэтэй болобо.

«Хүн бүхэнһөө шадалайнь зэргээр, хүн бүхэндэ ажаллаһанайнь зэргээр» гэһэн социалис ёһо гурим манай орондо бодотоор бэелүүлэгдэжэ байнхай. Обществын гэшүүн бүхэн хэһэн ажалайнгаа зэргээр түлөөһэ абадаг. Энэ ёһо гурим нийтын болон хүн бүхэнэй эрилтые зохилдуулан хангаха арга олгоно, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, экономико хүгжөөхэ, арад зоной ажана байдал һайжаруулха нүлөө ехэтэй арга нүхэсэл болоно гэжэ партиин XXIII съезд дахинаа заалһан юм.

Үйлэдбэри, ажалшадые экономическа талаарнь урмашуулха гэһэн асуудал олон янзын, ореошье болоно. Социалис ажахые эрхилхэ, хүгжөөхэ хэрэг теори, практикадашье хабаатай. Материальна урмашуулгые научна үндэһэ һуури баримталан хэрэглэхэ гэшэ юуб гэхэдэ, ажалай нормо зохёолгодо, ажалай түлөөһэндэ, шан хубаалгада хабаатай асуудалнуудые экономическа талаарнь баримталһанай һүүлээр зүб шиидхэбэри абаха, тэрэнэй һүүлээр бэелүүлжэ эхилхэ гэһэн удхатай.

Тиимэһээ материальна урмашуулга хэрэглэхэдээ, социализмын ёһо гуримда үндэһэлхэ, хүдэлмэришэдэй ажалдаа, гүхеэрэлгэ, техникэдэ, нүхэдтөө хэр зэргээр хандадаг байһые, тэдэнэй ямар шадабаритай, бэлэдхэлтэй байһые, бэлиг шадабаряа, хүсэ шадалаа хамтын хэрэгтэ хэр зорюулжа байһые аргагүй хараада абаха шухала. Эдэ бүхы эрилтые дүүргэхын тула предприятинуудта техническэ талаараа баримталагдаһан нормо хэрэглэхэ, үйлэдбэриин хүгжэлтэтэй таарама тарифна системэ байгуулха хэрэгтэй болоно. Социальна талаарнь абажа харахада, ажалшадай ажана байдал һайжаруулха, тэдэнэй һуралсал эмхидхэхэ, культурнаар амарха арга олгохо, медицинскэ болон ажаһуудалай хангалга һайжаруулха гэһэн асуудалнууд материальна арга боломжонуудаар батадхагдаһан байха болоно.

Үйлэдбэриие техническэ талаарнь нарижуулан һайжаруулһанайнь, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар эдэ арга боломжонууд байгуулагдаха ушартай. Ондоогоор хэлэхэдэ, үйлэдбэреэ оньһожоруулжа, техническэ дэбжэлтэ туйлаха талаар урагшаа дабшажа ябаһан, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлжэ байһан предприятинууд хүдэлмэришэдөө материальнаар урмашуулха, коллективэй социальна хүгжэлтэ туйлаха арга боломжотой байна. «Электромашина» заводые энэ талаар жэшээ болгон харахаар. Ажалые эрдэм ухаанай үндэһөөр эмхидхэхэ түсэб эндэ зохёогдонхой. Заводой, цехүүдэй үйлэдбэри зүбөөр эмхидхэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд бэелүүлэгдэжэ, 1968 оной туршада НОТ нэбтэрүүлһэнэй ашаар 18 мянган түхэригэй алмалта хэгдээ. Алмагдаһан энэ мүнгэн зөөри үйлэдбэриин түрүүшүүлые урмашуулха, ажалай эмхидхэл һайжаруулха, коллективэй социальна хүгжэлтын түсэб бэелүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаа.

«Ши — коллективтэ, коллектив — шамда» гэһэн ёһо гурим мүнөө үеын совет хүдэлмэришэн, колхозник бүхэндэ ойлгосотой. Энэ ёһо гурим хаа хаанагүй нэбтэрүүлэгдэнэ. Ажахые бүхы обществын зүгһөө аша туһатайгаар эрхилхэ, энэ хэрэгтэ хүн бүхэнэй хабаадалсажа, өөһэдынгөө туһа нэмэри оруулжа байхые шэнэ гурим дахинаа эрилтэ табяа.

Экономическа урмашуулгын ёһо гурим ажалшадай аша туһада зорюулагдана. Материальна, моральна урмашуулга зохилдуулан хэрэглэжэ, ажалшадай эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ гээшэ ехэ удха шанартай. Хамтын үйлэдбэри хүгжөөхэ хэрэгтэ горитой туһа нэмэри оруулдаг, хүсэ шадалаа гарган ажалладаг түрүүшүүл шанда хүртэнэ, коллективэйнгээ дунда хүндэтэй болоно ха юм. Ажалай журам эбдэһэн, таагүй ябадал гаргаһан хүдэлмэришэдые зэмэлхэ, материальнаар урмашуулхагүй гэһэн ёһо Улаан-Үдын промышленна предприятинуудта, нэрлэбэл, локомотив-вагон заһабарилгын, «Электромашина», «Теплоприбор», шэлэй, судна бүтээлгын заводуудта, оёдолой «Индпошив» нэгэдэлэй предприятинуудта хэрэглэгдэдэг болоо.

Материальна болон моральна урмашуулгые зүбөөр хэрэглэхэ арга замай нэгэн хадаа социалис мүрысөөн болоно. Тэрэниие үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй, зүбөөр хүтэлбэрилһэнэй ашаар ажахын шэнэ шэнэ амжалта туйлагдана. Мүрысөөнэй үедэ олон һайн һайхан эдэбхи үүсхэл гаргагдажа, дэмжэгдэжэ байдаг. Мүрысөөндэ шалгарагшад урмашуулагдана, мүнгэн шанда хүртэнэ, тэдэнэй нэрэ Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэнэ, тэдэндэ хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоно. Табан жэлэй залуурша, эрхим мэргэжэлтэ гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ республикын промышленностиин олон түрүүшүүл хүртэһэн байна.

Түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гурим нийтын үйлэдбэриин ашаг үрэ һайжаруулха эрилтэ табина. Ажахын реформо бэелүүлхын тула нарин нягта бэлэдхэл хэһэн, экономическа хүдэлмэри һайнаар эмхидхэһэн промышленна коллективүүд һайн үрэ туйлажа байнхай.

Эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ, арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглэхэ эрхэ предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, коллективүүдтэ олгогдоо. Энэ эрхэсэ бодотоор бэелүүлжэ байһан коллективүүд үйлэдбэриин һайн түсэб зохёодог, бага гаргашатайгаар ехэ продукци үйлэдбэрилдэг юм. Тэдэнэр һайн үрэ дүн туйлаха зорилготой, һанал эрмэлзэлтэй байна. Юуб гэхэдэ, үйлэдбэреэ зүбөөр эмхидхэһэн предприятинууд ашаг олзотойгоор ажаллана. Гүрэндэ оруулһан ашаг олзын зарим хубинь предприятинуудай экономическа урмашуулга болгогдон тэндээ үлэнэ. Иигэжэ предприятинууд үйлэдбэреэ хүгжөөхэ, культурно-ажаһуудалай барилга эрхилхэ, хүдэлмэришэдөө урмашуулха фондунуудтай болоно.

Ажахын реформо бэелүүлһэн предприятинууд экономическа урмашуулгын фондые зүбөөр хэрэглэжэ, шэнэ техникэ худалдан абана, үйлэдбэреэ үргэдхэнэ, хүдэлмэришэдэй культурно-ажаһуудалай эрилтэ хангаха барилга, саад, ясли, байрын шэнэ гэрнүүдые барина. Урмашуулгын фондын зарим хубинь һарын, кварталай, жэлэй дүнгөөр хүдэлмэришэдтэ шан болгон барюулагдана. Тиихэдээ хүн бүхэнэй хамтын хэрэгтэ оруулжа байгаа туһа нэмэринь аргагүй хараада абтана гээшэ.

Нарин сэмбын фабрика экономическа реформын аша туһаар шэнэ цехүүдые, Культурын ордон, саад, ясли, ажаһуудалай гэрнүүдые барижа байнхай. Экономическа урмашуулгын фондтой болоһон «Теплоприбор», «Электромашина», судна бүтээлгын, шэлэй заводууд үйлэдбэриин, культурно-ажаһуудалай барилга эрхилнэ.

Ажахын реформын аша туһатай байһые республи... ленна предприятинууд... риин үрэ дүн элирүү... на. Түсэблэлгын боло... ческа урмашуулгын ш... республика соогоо эг... ороһон «Теплоприбор»... оной июлиин нэгэнһэ... нилээд ехээр х... һэн байна. Тусхай... дэ, продукци худ... процентээр ургаа, а... сэ 22 процентээр д... дынхитай сасуулхада,... һаа ехэ олзо доход аб... Нэгэ түхэригэй товар... үйлэдбэрилхэдөө гар... процентээр бага боло... оной хүдэлмэриин ү... 343 мянган түхэриг... ческа урмашуулгын ф... лагдаад, тэрэнэй 170... хэригынь хүдэлмэри... шуулгада, 58 мянган... социально-культурна... ябуулга бэелүүлгэдэ,... барилгада, 115 мян... гынь үйлэдбэреэ хүгж... зорюулагдаһан байна.

«Электромашина» ... ондо ажалай бүтээсэ ... даабаря 101.8 проц... лүүлээ. Жэлэй үрэ дүн... хи салин хүлһэн бол... мянган түхэригэй мүн... дэлмэришэдтэ барюулж... ахын реформо бэелүү... предприятинуудта э... урмашуулгын фонд бай...

Түсэблэлгын болон ... ска урмашуулгын ... бэелүүлһэн предп... ажалай бүтээсэ улам ... дэнэ, абадаг олзо доход... жа байнхай. Иимэ ... ямар тобшолол хэхэ ... гэхэдэ, ажахын шэнэ ... люу һайн, социалис аж... жөөхэ талаар В. И. Л... хяа заабаринуудые бо... лүүлхэ талаар гор... урагшаа хэгдэһэн байна.

О. БА...
багшанарай ин...

ПОЛИТИЧЕСКЭ АГИТАЦИ

ШУХАЛА ТУҺАЛАМЖА

Түрүү дүй дүршэл халан абажа, олонийтэ ажалшадай дунда нэбтэрүүлхэ зорилготойгоор партиин Октябрьска райком партийно-информационно бюллетень гаргажа эхилэнхэй. Гурба һарын туршаа соо нэгэ дахин хэблэгдэдэг энэ бюллетень гансашье партийна бэшэ, мүн профсоюзай комсомолой хүдэлмэришэд ба ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэридэ шухала нүлөө үзүүлхэ аргатай.

Энэ хуудаһанай һүүлшын номерто 52-дохи һургуулиин багша Петрухинагай «Хэншье мартагдаагүй, юуншье мартагдахагүй» гэһэн статья толилогдоо. Дайшалхы ёһо заншалаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һурагшадай дунда ямараар ябуулагдадаг гэжэ статья соо дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэнэ. Дайшалхы алдар соёлой бууһан, музей энэ һургуулида нээгдэнхэй. Ахамад классай һурагшад Люда Тарасевич Витя Солдатов хоёр музейн штабые хүтэлбэрилдэг. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай баатарнууд тухай номууд, мэдээжэ полководецуудай бэшэгүүд эндэ суглуулагданхай юм. Советскэ Союзай Герой Н. К. Радикальцев, сэрэтэй алба хэгшэ нүхэр Коржов, райвоенкомадай түлөөлэгшэ, подполковник Савченко гэгшэд музей нээлгэдэ хабаадаа һэн.

Үнгэрэгшэ жэлэй зунинь эндэхи һургуулиин ухибүүд В. Б. Борсоевой түрэһэн нютаг болохо Эрхүүгэй областиин Кырма тосхон ошожо, суудал гараһан сарагшын нютагаархидтай уулзаа. Һургуулиин шефүүд туһа хүргэжэ, Кырмын һургуулиндэ фото-аппарат, фото-хэрэгсэлнүүдые, эдэбэ һонирхолтой номуудые эльгээһэн юм.

Энэ бюллетендэ «Теоретическэ семинар ба тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ» гэһэн партиин районно комитедэй пропаганда ба агитациин таһагые даагшын орлогшо нүхэр Шеломенцевагай статья барлагданхай.

50-хи һургуулиин теоретическэ семинарай (хүтэлбэрилэгшэнь Н. Ф. Сусоева) дүй дүршэл тухай тус статья соо хэлэгдэнэ.

Хуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэг эрхилхэ талаар райгүйсэдкомой дэргэдэхи комиссиин ажал хүдэлмэритэй мүн лэ уншагшадые тус бюллетень танилсуулна. 8-дахи автобазын комисси түрүүшүүлэй тоодо орохо ёһоороол ородог. «Главвостоксибстрой» трестын 8-дахи автобазын главна инженер нүхэр Воейков энэ комиссиин хүтэлбэрилэгшэнь юм. Комиссиин гэшүүн олохон ухибүүдые зүб харгыдань оруулжа, хүдэлмэришэдэй бүлые ажалша хүнүүдээр арьбадхаһан байха. Виктор Шабалинтай иимэ ушар болоһон. Хүдэлжэ эхилһэнһээ хойшо Виктор хайша хэрэгээр ажалдаа хандадаг, ажалай журам нэгэтэ бэшэ эбдэдэг байһан. Комиссиин гэшүүн энээниие хараадаа абажа, хүмүүжүүлгын нилээд ехэ хүдэлмэри тэрээнтэй ябуулаа. Мүнөө Виктор автослесарь мэргэжэлтэй, һайн ажалшадай тоодо ородог. Иимэ жэшээнүүд олон бии.

Бюллетениин түрүүшын номерто «Политическэ мэдээсэл» гэһэн статья толилогдоо һэн. Энээн соо районой эрхим политинформаторнуудай дүй дүршэл тухай хэлэгдэнэ.

Алдарта ойн ойртоһон үдэрнүүдтэ ажал хүдэлмэрөө улам һайжаруулгада тус бюллетень илангаа ехэ удха шанартай.

Г. ХАРЧЕНКО.

НЭГЭДЭХИ ШАНДА ХҮРТЭБЭ

Клюевскэ леспромхозой модошод В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ һайн үрэ дүн харуулжа ябана. Тэдэнэр жэлэй 2-дохи кварталай үрэ дүнгөөр оронойнгоо модошодой дундаһаа түрүүлжэ гараа.

СССР-эй Ой модоной, модо болбосоруулгын промышленностиин министерствын коллегиин болон профсоюзай ЦК-гай президиумэй шиидхэбэреэр түрүү һуури эзэлһэн энэ леспромхозой коллективтэ дамжуулгын Улаан туг, 5000 түхэригэй 1-дэхи мүнгэн шантайгаар барюулагдаха болобо.

Леспромхозой коллектив 2-дохи кварталай туршада һайнаар ажаллажа гараа. Модо бэлдэхэ, шэрэхэ түсэб 125 процент дүүргэгдэв. Хюреэдэмэ материал, барилгын модо, мүн ондоо зүйлэй продукци үйлэдбэрилхэ даабари холо үлүүлэгдэн байна. Мүн кварталай хугасаада 18 мянган түхэригэй салин хүлһэн алмагдаа.

Ой модоной ажахынуудай дундаһаа Түнхэнэй ажахын хүдэлмэришэд түрүүлжэ ябана. В. И. Ленинэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ шалгараа, РСФСР-эй ой модоной ажахын министерствын болон профсоюзай ЦК-гай президиумай 2-дохи мүнгэн шандаа хүртэһэн байна.

Н. ПЛАТОНОВ.

ҮБГЭ ЭСЭГЭНЭРЭЙМНАЙ НЭГЭН

Очерк

Мүнөө Лубсан Вампилович нилээд үндэр наһатай. Үргэн магнайнь гүнзэгы ушалаагаар зүһүүлжэ, шанаагайнь мяхан дууһантаад, хирбээ ямаан һахалынь сайшанхай. Үргэн нидхэеэ үргэхэдэнь, хүмэдхэ дороһоонь сэдьхэлдэшни хаха оромо долонгир хараса урдаһаа шэрбэхэ. Яһалиг гарнуудынь урданайхидаал хүндэ, бэень зүгөөргүй хүдэр даа. Иимэл үбгэжөөлнүүд тушаа буряад зомнай: «Залуудань одоо хараһан һайб. Баатарнууд гээшэнь эдэл ябаһан ёһотой даа!» — гэжэ омогорхон хэлсэдэг. Тэдэмнай ганса бэеэ зүбөөр абажа ябадагаараа, баатар хүсөөрөө, элүүр һайхан бэе махабадаараа бидэниие гайхуулдаггүй, харин нэн зоригто ажал хэрэгээрээ, энэ мүнөөдэрымнай бэелүүлһэн тэмсэлээрээ һүгэдүүлдэг.

Тиимэ даа, үбгэ эсэгэнэрэймнай һайн һайхан эрмэлзэл шуһан соомнай сохилон, угаа уланда хаянгүй, совет Эхэ оронойнгоо түлөө ами бэеэ хайрлахаар бэшэ мэдэрэл түрүүлдэг. Хэһэн хэрэгынь үргэлжэлүүлхэ, үргэһэн Улаан тугынь хэтэдэнь намилзуулха, алдарта ажалыень арьбадхахаар зоригжуулдаг.

Баян даа үбгэ эсэгэнэрэймнай намтар, омогорхохоор даа наһанайнь ябадал. Мүнхэ даа хэһэн хэрэгынь! Иимэ гайхалтай баян зон аад эдэмнай жэшээгүй юрын, бэеэ дээгүүр абхуулдаггүй, өөрынгөө омогорхолые саана хадагалаад, залуу үетэнөө юрөөжэ, хии мориень үргэн хэлэжэ, урмашуулжа ябадаг хүнүүд лэ. Лубсан Вампиловичтай уулзабалтнай: «Энэ мүнөөнэйхид бидэндэ орходоо жэгтэйл болоһон зон даа. Юрэдөө, хаража байхада юу хэнэ гээшэб! Һарада ошобобшибы даа. Амиды ябаһан сагтаа үшөөшье юу хээ харагдахань гээшэ ха.» — гээд миһэрхэ. Үшөө таниие урмашуулһаар урмашуулаад, гэнтэ мэдэхэдэтнай өөрыетнай хөөрүүлжэ, нютаг тухайтнай асуужа, суг ажалладаг нүхэдөөртнай һонирхожо байха даа. Тиихэдэнь, гэнтэ өөрыеньшье магтаад абаха һанаатай: «Таанадай эхилһэн хэрэг ха юм даа. Энэ үндэһэнэй байхада тэрэниие үргэлжэлүүлхэдэ бараг ха юм!» — гэхэт. Лубсан Вампилович миһэрэн татаад, бага бодолгото болон: «Бидэншье даа эрхэ сүлөө олохобди, эдлэдэг газарайнгаа эзэн болообди, яһанай, эрэ эмын илгаагүй адли тэгшэ эрхэтэй болохобди гэжэ ойлгоходоо, большевигүүдэй тала бараа һэн аабзабди даа. Бэшэ харгы үгытэй буряадташни байгаагүй юм шуу. Энээниие зарimамнай эртэ, нүгөөдүүлнай һүүлдэ ойлгоһон байха. Зүгөөр хамтын ажалтай болохидоол Ленин багшамнай юу хэхэ гэжэ оролдоһон байгаа гээшэб гэжэл мэдээ бэлэйлди даа. Бишье түрүүшүүлэй зэргэдэ колхоздо ороо һэм. — гээд хөөрэжэ эхилхэ. — Гайтайхан лэ үе саг һэн даа, ангиин дайсадтай тэмсэхэш, дунда шадалтаниие колхоздо оруулхын түлөө ямараар ябадаг гээшэ һэнбибди....

Тиихэдэ Лубсан Вампилов залуу наһанайнгаа, эршэ зоригойнгоо түлэг дунда ябаа. Хара багаһаа нютагай баяшуулда ехэ эсэгээ, аханараа дахажа, һүүлдэнь өөрөө дүүнэрээ дахуулжа ажал хэжэ һураһан хадань колхозой эмхидхэгдэжэ эхилхэдэ шадахагүй юумэниинь үгы байгаа. Арбан таба наһатайдаа тэрэ эрэшүүлээр адли десатина сабшажа эхилһэн. «Нютагай баянһаа түрүүшынгээ хүлһэ гэхэ юм гү, нэгэ хониной хахад мяха, торхо аарса гэртээ асархадаа баярлаһанаа мартагшагүйб даа. Эхэмни уйлаагша һэн. Эсэгэм юушье хэлээгүй, бүри бодолгото болоо бэлэй. Нигээд лэ баһа нэгэ барлаг энэ нютагта нэмэбэ гэжэ һанаа һэн гээбы. Айлай долоон хүбүүд һэмди. Би дундуурхинь бэлэйб. Мүнөө һанахадамни нилээд хүсэтэй бүлэ байгаабди. Теэд эдихэ хоолоо олохын түлөө үнөөхил баяшуулда ошодог, нюргаа нугалдаг бэлэйлди даа. Тиихэдэшни ажал хэһэн, үнэн сэхэ ябаһан хүн гээшэшни үгытэй, хүниие мэхэлжэ, заражa шадаһан хүн гээшэшни баян ябадаг лэ байгаа юм шуу. Нихэдээ, юрэдөө, ямар сагта һууһан зон гээшэ һэнбибди гэжэ һанагшаб... — гээд тэрэнэй хөөрэн байхые шагнахада жэгтэй даа. Саашань үргэлжэлүүлхэдээ нигэжэ хэлээ һэн. — Мүнөөнэй ухибүүдые харахадаа һүбэлгэн бэрхээрнь, эрдэмээрнь омогорхогшоб. Харин бидэ эдэнэй наһанда миин аргагүй түлюур ябаа гээшэлди даа. Тиимэ байдалтай орон нютагууд газар дээрэ бии гэжэ һанахадаа, мүнөөшье хороо бусалдагби. Шадалтай һаа тэрэниие үгы болгохын түлөө ажаллажал ябаха һэм...»

Иимэ хүн лэ даа энэ үбгэ эсэгэнэрэймнай нэгэн! Мухар-Шэбэртэ түрүүшын колхозуудые тэрэ буу барижа эмхидхэлсээд, дүрбэн наар сар хүллэһэн, анзаһа барижа түрүүшын бураздаа татаһан байна. Лубсан Вампиловичтай шэнэ байдал хэжэ эхилһэн үетэнһөөнь мүнөө үсөөнииэг хүнүүд үлэнхэй. Гэбэшье ашанарынь тариһан алтан тариаень далай болотор долгилуулжа, түрэл һайхан Буряадаа бүхы Совет оронлоо суурхуулжа ябана. Анхан тиихэдэ анзаһа барижа, һүүлдэнь түрүүлэгшээр ажаллажа хүл дээрэнь гаргаһан колхозынь мүнөө электрын гэрэлээр яларжа, радио дуугаар ханхинажа байдаг. Нарин һоото хонидоороо, үүлтэртэ үнеэдээрээ, шэниисэ тарлагаараа суурхадаг. Хэдэн арбаад машина, трактор, комбайн МТМ шадарнь жэрылдэхэ, колхозниггуудай нарһан шара гэрнүүд соо телевизор яларжа, хүнүүдынь эрэлхэг космонавтнуудай һара дээрэ буухые хаража һуудаг. Эрдэм номтой залуу үетэниинь нютагтаа дунда һургуули дүүргэжэ Улаан-Үдэ, Эрхүү, Новосибирск, Москва, Ленинград хотонуудай институт, университет бүхэндэ һурадаг.

Лубсан Вампилович эдэ бүгэдэ тухай дурсан байхадаа үнэн зүрхэнһөө урмашан: «Хүн түрэһэн хубидаа газар дээрэ миин ябагдаагүй гэжэ заримдаа һанахалби даа. Гэр бүлэтэй даа, үри бээтэйшье болоо хүн бээзэб. Үтэлхэ наһанайм үргэмжэшье һайн, пенсиишье абадаглби даа. Теэд үнэн бодоод үзэхэдэшни үшөөл ехэ саг хии хаягдаһан байха юм лэ. Эрдэм номоор эртэхэн һонирхожо, тэрээхэн нэгэ туршаад үзэгшэ ажалаа бүри залууһаа эхилһэн һаа, зоной урда үшөөшье ехэ юумэ хэһэн лэ байха һэм гэжэ һанагшаб'» — гэжэрхёо һэн.

Энээхэн үгэһөөнь уламжалан бидэ тэрэ сууда гараһан ажал тухайнь асууха гэжэ шиидэбэбди. «Аяар Ленинэй орденоор шагнуулһан аад, туйлаһан туйлалтаяа шамарлажа һууxадаа яана гээшэб? Ондоо хүн һаа омогорхожо байха һэн лэ!» — гэжэ һанаа бшуубди.

1948 оной намар байгаа. Хүшэр хүндэ шуһата дайнда дайсанаа даража, даагаяа һүүлдэһэн совет араднай ажахыгаа һэргээн бодхожо байгаа. Алдар суда гараһан эсэгэнэр аханарайимнай солдат хубсаһаяа һэлгэхэ сүлөөгүй амгалан ажалдаа хам ороһон үень. Энэ социалис мүрысөөнэй түлэг дунда Лубсан Вампилович Вампиловай хүтэлбэрилдэг звено даажа ябаһан газарайнгаа гектар бүри һөө 30 центнер таряа хуряажа абаба гэһэн суу Буряад орондомнай эдэлээ бэлэй. Энэ туйлалта зүгөөргүй ехэ илалта һэн. Ганса тэрэ сагаанхаршье бэшэ, мүнөөшье дээрээ ахагүй рекорднуудаймнай нэгэн бэшэ гү!

«Оо, тиихэдэшни туйлаһан илалтамнай бидэниие зоригжуулдаг байгаа юм лэ даа. Дайнай дүүрэтэр колхозоо хүтэлэлсоод лэ, хүбүүдэйнгээ ерэхэдэ таряан ажалда гарахамни гээ һэм. Хүдэлөөгүйдэ аргагүй байгаа. Мэдэнэ ёһотойт, гайтай саг һэмнай. Хубсаһан, хоол зондо хэрэгтэй болоһон үе һэн. Таряа ургуулаагүйдэ аргагүй байгаа. — гэжэ үбгэжөөл мүнөө хөөрэхэдөө нэгэ ойро зуура бодолгото болоод, бүри сэдьхэлдээ хадагалдаг юумэээ хэлэхэ гэжэ шиидэһэн янзатайгаар, — мүн нэгэ дээрэлхүүшэг зантай агроном хүн дайнай үеын жэлнүүдтэ хорымни сэхээр бусалгаһан юм. — гээд үргэлжэлүүлбэ. — Буряадууд гээшэшни ... ондоо юушье ха... зон, тэдээндэ тар... гаһанай шортоо ... хэлээ һэн. Тоосо... орожо ядахадаа ... харуулха байна га... Тэрэ жэл нээрээ... гөөр хүдэлгөө ... рюута город ер... абаашажа, ургаһан ... руулха гэхэдэм, ... шаһан, хүдөө ... байгаа бэлэй...»

Энэл даа үбгэ эс... омог зан!

Лубсан Вампил... зартай нүхэсөөд, ... ажаллажа ябаха... өөрынгөө хубиин ... гэхэ юм гү, али ... даа хүлһөө адхаа... гамнангүй, тэмсэ... нэ байдалаа арьб... бэн наар сараар, ... тораар татаһан ... бураздаае үргэлж... бшуу. Энэ замда... юумэ хэхэ аад, ү... шамарлангишагаар ... һанан, бидэ бах... һэмди. Нээрээшье, ... пиловай буразда... рэйхид нэрэтэй ... гэлжэлүүлжэ ябан... республикымнай ... үгэдэг аймаг бол... хай. Энэнь үни ... шье һэмнай даа. Л... ловай рекордото ... урда, 1930 ондо ... рэй таряаша ород... зан Ксенофонт ... ряадай ажалшадай... лай түрүүшын ур... лон таряа Моск... лэйл.

Эдэл даа үбгэ э... Лубсан Вамп... най нэгэн. Тэрэ ... юм даа, Ленинэ... үбсүүндээ яларуу... бидэниие үдэшөө... мэг хабарай үдэш... бэр, огторгойн ... тэй бэлэй. Бидэн... һан Хориин (Лу... вич эндэ һуулэй ... аймагай газеты... хүдэлмэрилэгшэ ... тээшэ гэнтэ заа... харыт, баһа нэгэ ... бигдашоол'» — гэб... үбгэжөөлнай: «Э... болошоол даа. Үр... нэгэниинь ошоо ... най холол ошоо ...

Нээрээшье Лубс... вай хүбүүд холо ... холын одо мүшэд ... һэн бураздааень ...

Д. ЭР...
Хори хосхон.

Гусиноозерск хотодо ГРЭС-эй барилгын хүдэлмэри эхилээ. Мүнөө тэндэ барилгашадай ажаһууха байрын гэрнүүд олоор баригдана. Һаяхан эндэхи барилгашад 80 квартиратай нэгэ гэр ашаглалгада тушаагаа. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: сантехнигүүдэй бригадир П. К. Истомин (зүүн гарһаа), барилгашан Л. Г. Клиточенко, жолоошон А. Ф. Агейченков.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

ЛЕНИНДЭ ҮНЭН ЗҮРХЭНЬӨӨ ШҮТЭДЭГБИ

Совет Дунда Азиин республикануудта социалис байгуулалта бэелүүлгын дүй дүршэл тухай

«Ленин — ...шууд сэхэ интернационалист, расизм болон шовинизмын али бүхы үзэгдэлнүүдые зэбүүрхэн буруушаадаг, адли тэгшэ эрхын, эб найрамдалай, арадуудай хоорондохи хани барисаанай түлөө тэмсэлшэ; колониализмда эсэргүү арадуудай бэеэ даанхай байдал ба эрхэ сүлөөгэй түлөө илалта түгэс тэмсэлэй зам нээгшэ, мүлжэгдэһэн бүхы нацинуудай хани мүн».

(«Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ой тухай» Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын Зүблөөнэй хандалгаһаа).

...Азиин арадуудай түүхэтэ ..., бусад арадуудайхи шэн... ...мир Ильич Ленинэй нэрэ ... нягта холбоотой юм. «Ле... ...зүгэй пролетариадта — ...йлогшо, багшань байдаг ... Зүүн зүгэй арадуудта ... болоно. Ленин эдээндэ ... нэтэ юм,—гээд Хо Ши ... 1924 ондо бэшээ һэн. ...Ленин Октябриин револю... ...һаа бүри урид олон ба... ...үндэһэ болгон, Росси... ...Ленин нэгэдэлгын шухала ...гэй байһыень анха ту... ...ёһоор тодоруулһан юм. ...Дунда Азиин нэгэдэлгын ...шэнжэлхэдээ, бүхы дэл... ...ционно хүдэлөөнэй центр ...һаа Дунда Ази худар ...бодолой нэбтэржэ захал... ...хала удха шанартай гэжэ ...ин эшэ нүхэсэлнүүдэй ...тодорхойлһон байгаа. ...марксизм-ленинизмын ...дэлгэрһэниинь хаанта ...нютагай дарлагшад... ...сэн ород арадтай хам... ...рэнь, национально-сүлөө... ...дэлөөс дэлгэрүүлхэдэнь ...ажалшадта тон шухала ...ай байһан. Ородой ту... ...люци Зүүн зүгэй, Дун... ...адуудай политическэ та... ...н бололгодо илангаяа ехэ ...гай байһыень В. И. Ле... ...бэшэ онсолон тэмдэглэг...

Гэхэтэй хамта Дунда Азиие өөрынгөө колони. Россиин хүдөө ажахын, түүхэй эдэй хабсаргалта, тавараа худалдаха дэлгүүр болгоһон хаанта засагай политикые В. И. Ленин элиршэлэ һэн.

Владимир Ильич Туркестанай политическэ, экономическа байдалые, эндэхи ангиин зүрилдөөн ба хёмороос шэнжэлжэ үзөөд, Туркестанай арадуудые социальна ба национальна дарлалтаһаа сүлөөлэлгэ Россида революциин илаха ябадалтай холболдонхой гэһэн тобшолол хээ бэлэй.

Тэрэнь социалис революциин түлөө тэмсэгшэ Туркестанай большевигүүдтэ эгээл зүб хараа шэглэл байгаа. Энэ революци бүхы Росси доторхи революциин таһаршагүй, гол хубинь болоо һэн.

Олон нацинуудтай, урдань колони байһан Туркестанда Октябриин илалтануудые батадхалга, Совет засаг бэхижүүлгэ интернационализмын, арадуудай хани барисаанай политикын, ленинскэ национальна политикын агуухэ гол ёһонуудые сэхэ шууд бэелүүлхэ шухала нүхэсэл болоо.

Манай орон доторхи түрүүшын совет автономиин — Туркестанай АССР-эй тогтолгые В. И. Ленин ехэтэ һайшаан амаршалаа бэлэй.

1918 ондо Россин Совет Федеративна Социалис Республикада Туркестанай АССР-эй һайн дураараа нэгэдэн ороһон ушар Туркестандахи Совет засагые бэхижүүлһэн юм. Эндэ янза бүриин нацинуудай, арад үндэһэтэдэй харилсан этигэлсэлгые, аха дүүгэй холбоо барисаае бодото дээрэнь бэелүүлһэн байна.

Туркестанай автономито республикын тогтон мандалгые колониальна дарлалтаһаа сүлөөрхэ бодото арга боломжо мүн гэжэ хилын саанахи Зүүн зүгэй арадууд мэдээ һэн. Туркестанай АССР-эй байгуулагдаһанай уласхоорондынь удха шанар энээгээр тодорхойлогдоо бэлэй.

Капитализмын зоболонто шатые хожомдонги оронуудай, арадуудай алгад гаража, социализмда орохо түсэбыень В. И. Ленин зохёоһон юм. Капитализмые алгад гаража, феодализмһаа социализмда орохын тула мүлжэгшэдэй засаг унагааха, хүдэлмэришэн-таряашадай засаг тогтоохо, түрүү оронуудай пролетариадай зүгһөө гээгдэнги арадуудта экономическа, соёлой талаараа һэргэн хүгжэлгэдэнь туһа хүргэхэ шухала гэжэ В. И. Ленин зааһан юм.

Зүүн зүгэй арадуудай социализм байгуулха арга боломжо тухай асуудалнуудые В. И. Ленин өөрынгөө зохёолнууд соо теоретическэ талаарнь тодорхойлоод хизаарлаагүй. Урдань дарлагдадаг байһан арадуудай социализм байгуулха хэрэгтэ хабаадаха тааруу, үрэтэй онол аргануудые олоһон, энэ бүхэдэлхэйн-түүхэтэ зорилгонуудые шиидхэхэ политическэ, экономическа зам Ленин зааһан.

В. И. Ленин олониитэ зондо хандаха онсо арга ба түхэл маягуудые олохо, тэдэниие социалис байгуулалтын ниитэ хүдэлөөн худар оруулха, тэдээндэ ойлгосотой, тааруу аргаар эдэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хүргэхэ марксис теориие үндэһэ болгон Туркестанай коммунистнуудта зүбшэл үгөө бэлэй. Тиихэдэ тус арадай хүгжэлтын бүхы онсо илгаануудые, ажаһуудалай, шажан шүтэлгын, гурим заншалай өөрсэ зүйлнүүдые хараада абаха, социалис зорилгонууд эгээл гээгдэнги ажалша хүн бүхэнэй өөрынь ажамидаралай хэрэг гэжэ ойлгохоор ябуулга хэхэ шухала байһые онсолон тэмдэглэһэн юм. Мусульман шажантай үгытэйшүүл тушаа саг үргэлжын, эгээл ехэ анхарал хандуулха гэшэ шухала зорилго болоно гэжэ В. И. Ленин 1921 ондо Туркестанай коммунистнуудта, РКП(б)-гэй ЦК-гай Туркбюродо заагаа һэн.

РСФСР-эй байдалда тааруу тактикые нюдэ балай һажаажа болохогүй, харин өөһэдынгөө байдалда тааруу тактика бодомжолжо үгэхэ эрилтэ Совет Зүүн зүгэй республикануудай коммунистнуудай урда В. И. Ленин табиһан байгаа.

Туркестанай арадуудые капитализмын шатые алгад гаргажа, социализм байгуулгын замда оруулжа шадахаар ниитын тон шухала хүсэниинь — ородой хүдэлмэришэн анги Туркестанай таряаша зон хоёрой холбоо барисаан болоһон юм. Энэ холбоо барисаан Коммунис партиин ленинскэ политикын ашаар бүрилдэжэ захалаа, арадуудай тэгшэ эрхэгүй байдалые усадхаха үндэһэ һуури болоо.

В. И. Ленин гээгдэнги арадуудай ажаһууһан газар нютагуудта социализм байгуулха экономическа арга боломжонууд тухай хэлэхэдээ, тэдэ арадуудай ажахын, политическэ болон соёлой талаар гээгдэлээ зайсуулгадань Россин пролетариадай зүгһөө туһаламжа үзүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ заагаа һэн.

Гээгдэнги оронууд эхэнхидээ аграрна байдаг. Тиимэһээ тэндэ гансашье социалис бэшэ, мүн буржуазно-демократическа революциин замдахи зүрилдөөнүүд социализмда орохо үеэр шиидхэгдэхэ зэргэтэй. Иимэ оршон байдалда ямар зорилго табигдадаг байгааб гэхэдэ, Ильичэй хэлэһэнэй ёһоор, капитализмын урда тээхи харилсаанһаа социализмда орохо үедэ дэмжэхэ ямар онол арга, хэрэгсэлнүүд ба туһалбаринуудай шухала болохо байһые ойлгохо хэрэгтэй.

Газар уһалха түхеэрэлгэ ба электрификациие В. И. Ленин онсо удха шанартайда тоолодог байһан. Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ социалис байгуулалтада шиидхэхы удха шанартай байһан донецкэ шулуу нүүрһэнтэй, Бакугай нефтьтэй адли шухала болоһон хлопогой тарилга һэргээлгын хэрэг Владимир Ильич Ленинэй нэрэтэйнь холбоотой юм. Энэ хэрэгтэ 50 миллион түхэриг һомолхо гэһэн Декрет Ленинэй үүсхэлээр абтаһан байгаа.

1920 ондо Хивиин хаанай харьяата байһан газарта, Бухарын эмирадта арадай революци илаа бэлэй. Энэнь айхабтар ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг байгаа. В. И. Ленин энэ революциин, тогтоһон засагай шэнжэ, өөрсэ талые элирхэйлээд, гүрэнэй ба партийна байгуулалтын талаар коммунистнуудай урда табигдаһан зорилгонуудые тодорхойлоо һэн.

Үйлэдбэридэхи феодальна харилсаанай дииланхи байһан, олонхи зоной таряашад байһан, Зүүн зүгэй оронуудтахи ажалшадай тэмсэлынь капиталда эсэргүү бэшэ, харин дундада зуугаад жэлэй үлэгдэлнүүдтэ, феодализмда эсэргүү шэглүүлэгдэнхэй байгаа гэжэ В. И. Ленинэй хэлэһэниинь мэдээжэ. Иимэ ушар байдал дээрэһээ уламжалан, Хорезмын ба Бухарын революцинууд революционно-демократическа шэнжэтэй байһан. Эдэ революцинууд дехканска зониие капитализмын урда тээхи үеын мүлжэлгэһөө сүлөөлхэ, демократическа шэнэдхэлгэнүүдые гол түлэб аграрна харилсаануудай талаар бэелүүлхэ зорилготой байгаа.

Революциин илаһанай үндэһөөр, таряашад засаг түрэ гартаа абаад, шиидхэхы хүсэтэй анги болоһон, Россин центртэхи пролетариадай гүрэнэй дэмжэбэл, таряашад засагаа гартаа абажа шадаха гэжэ В. И. Ленин тоолодог һэн. Гэбэшье Бухара ба Хорезмдэ болоһон революцинууд үшөө хэды тон шухала өөрсэ илгаатай байгаа гэбэл: революциин үедэ, тэрээнэй илаһан хойно арадай (таряашадай) Соведүүд бии болоод, Бухарын ба Хорезмын арадай совет республиканууд тогтоогдоһон; тэндэхи революциие коммунистнууд ударидаһан; Бухара ба Хорезмдэхи 1920 оной революцинууд Совет Россида пролетариадай диктатура тогтооһон оршон байдалда, Совет гүрэнэй, Улаан Армиин дэмжэлгээр илаһан; дэлхэй дээрэхи түрүүшын хүдэлмэришэн-таряашанай гүрэнэй РСФСР-тэхи пролетариадай диктатурын үедэ арадуудай совет республиканууд тогтохо, оршон мандаха аргатай болоо.

Бухарын ба Хорезмын республикануудай хүгжэхэ саашанхи замыень тодорхойлхо хэрэгтэ В. И. Ленин баһал аша габьяатай байгаа.

Бухара ба Хорезмдэ тогтоһон байгуулалта уг удхаараа социалис республикада орохо шата байһан, тиихэдэ эдэ оронуудай арадууд капиталис бэшэ хүгжэлтын замда ороһон юм. Саашанхи дотоодо хүгжэлтын, Бухарын ба Хорезмын коммунистнуудай партиин ябуулһан үрэ ехэтэй хүдэлмэриин ашаар, Туркестанай Совет. Республикын, бүхы Россин Федерациин туһаламжаар урдын Бухарын ба Хорезмын республикануудай арадууд социалис хүгжэлтын замда ороо һэн.

Дунда Азиин арадууд Совет засагай жэлнүүдтэ зуун жэлтэй жэшээтэй зам дабажа гараа. Өөрынгөө ажалаар, СССР-эй арадуудай туһаламжа ба дэмжэлгээр, илангаяа ородой хүдэлмэришэн ангиин туһаламжаар, Коммунис партиин ударидалгаар эдэ арадууд Ленин багшын сургаал бодол ба заабаринуудые бодото дээрэнь бэелүүлээ.

Дунда Азиин республиканууд Зүүн зүгтэхи социализмын зам заагша одод болонхой.

Дунда Азиин арадууд Ленниндэ үнэн зүрхэнһөө шүтэн, шэнэ замайнгаа эхи табяад, Ленинэй партиин ударидалгаар социализм байгуулаа. Ленинэй гайхамшаг сэсэн ухаан эдэ арадуудта коммунизмын зам гэрэлтүүлэн заана.

Александр ЗЕВЕЛЕВ,
профессор,
түүхын эрдэмэй доктор.
(АПН).

...бриин үедэ В. И. Ленин Балтийска флодой матросуудта телефонно станци эзэлхэ тухай ...та үгэжэ байна.
...ФСР-эй искусствануудай габьяата ажал ябуулагша П. Васильевай зураг.

ТАСС-ай фотохронико.

НАЦИОНАЛЬНА ОКРУГУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

ИЛЬИЧЭЙ ХҮШӨӨГЭЙ ДЭРГЭДЭ БАМБА СЭСЭГ

АНАДЫРЬ. Чукотско аралай олонхи городууд, тосхонуудай газон ба клумбануудта балжан гармаһаа (ромашка) гадна мүн бамба сэсэг, георгин, ягаан үнгэтэй сэсэгүүд эндэ ургадаг боложо эхилбэ. Зүгөөр холын хойто зүгэй хүйтэн байгаалида нютагжахаһаа урид СССР-эй Наукануудай академиин ботаническа садай дулаан байра соо «хатуужажа» гараһан байна. Харин мүнөө тэдэнь Чукотско национальна округой түб — Анадырь хотодо асарагдаа. Тус хото Берингов далайн эрьедэ оршодог юм. Чукоткын «айлшад» эгээн хүндэтэй газарта — Ленинэй хүшөөгэй дэргэдэ ургажа үргэлжэлхэ болоно.

ЯМАЛАЙ АШАГТА БАЯЛИГУУД

САЛЕХАРД. (Ямало-ненецко национальна округ). Шэнэ ашагта малтамалнуудай олдоһон тухай мэдээсэлнүүд бэдэрэлгын экспедицинүүдһээ округой түб худар ерэжэл байдаг. Ураал тээшэ татагдаһан түрүүшын газопроводой эхиеэ абадаг Уренгойско, Заполярна, Медвежье гэдэг үниинэй мэдээжэ газай баялигта нефтеэр, газаар элбэг шэнэ газарнууд нэмэбэ.

Таркосаленскэ экспедициин ашагта малтамал бэдэрэгшэд Вэнгонуровска талмай дээрэ 7-дохи нүхэ малтаад үзөө. Тэрэнь сүүдхын туршада 5 миллион 400 мянган кубометр газ үгэхөөр байба. Мастер Павел Ивановой бригада эдэ нүхэнүүдые үрэмдэжэ туршаһан байна. Энэ коллективэй үрэмдэһэн зургаан нүхэнэй дүрбэниинь үрэ ехэтэй байба.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА ТҮЛЭГ ДУНДАА

УСТЬ-ОРДА. Ангара шадархи таряалан хуряагдажа эхилбэ. Усть-Ордын буряадай национальна округой бүхы ажахынуудта эртын орооһото ургамал — горох, ешмээн хуряагдажа байна. «Целинный» совхозой комбайнер, таряа түргөөр хуряалгын мастер Н. Ф. Яковлев таряа хуряажа захаланхай. Үргэн абасатай жаткаар 1,5 үдэрэй туршада 50 гектар талмайн таряае сохижо дүүргээ.

Усть-Ордын буряадай национальна округто мүнөө жэл 445 мянга үлүүтэй талмайн таряан хуряагдажа абтаха ёһотой. Колхозууд, совхозууд таряа хуряалгадаа һайнаар бэлдэнхэй. Округой поли дээрэ 2150 комбайн, 1900 жатка гараа.

АРАД ЗОНОЙ ОМОГОРХОЛ

АГА. Зугаалай тосхондо ажаһуудаг Семен Данилович Номоконовые мэдэхэгүй хүн Агын буряадай национальна округ соо байха аал даа. Энээн тухай хүн бүхэн ингэжэ хэлэхэ байха:

— Габьяа ехэтэй, бидэнэй омогорходог хүн даа. Ингэжэ хэлэдэгынь үндэһэ баримтатайл байха:

Үнгэрэгшэ дайнай жэлнүүдтэ Семен Данилович Баруун-Урда фронтын мэргэн буудагша гэлсүүлжэ суурхаһан юм. Тайгын ангуушан байһан энэ хүниие Эхэ оромнай Ленинэй, Улаан Тугай орденуудаар, Улаан одоной, олон медаляар шагнаһан байна. Поэдүүд С. Михалков, М. Матусовский, В. Лебедев-Кумач дайнай үеэр өөһэдын шүлэгүүдые Семен Номоконовто, тэрэнэй дайшалхы нүхэр, мэргэн буудагша Тогоон Санжиевта зорюулһан байха юм. Эндэхи уран зохёолшо Сергей Зарубин «Мэргэн буудагшын гааһан» гэжэ Номоконов тухай документальна туужа бэшээ юм.

Семен Данилович холын аяншалгаһаа һаяхан бусажа ерээ. Фронт дээрэ хамта ябаһан нүхэдэйнгөө уряалаар, Тогоон Санжиевай хүбүүнтэй хамта, дайлалдаһан газарнуудаараа ябаад ерээ. Хамта ябажа дайлалдаһан нүхэдтэйгөө уулзаһан, хабархан хөөрэлдэһэн, хэсүү 1942 ондо баатарай үхэлөөр унагша сэрэгшэ ханинарайнгаа хүүр дээрэ удаан зогсоһон байна.

Энэ аяншалга тухайгаа хизаарай залуушуулда хөөрэнэ.

«НОРГАЛИ» — ТУНДРЫН ЗОНОЙ ДУРЛАДАГ ХАТАР

ПАЛАНА. Корягуудай онсо шэнжэтэ искусстватай Холын Хойто зүгтэ ажаһуудаг 15 мянга гаран хүн танилсаба. Коряк уран хатарай ансамбль коряк национальна округой тосхон һууринуудта, холын бэлшээринүүдтэ концертнүүдые харуулһан байна. Холын Хойто зүгтэхи хореографическа түрүүшын ансамблиин репертуарта «Хололо» гэжэ композици, Тундрын хүн зондо хүндэтэй «Норгали» гэжэ хатар, «Эдэнэр Москва ошоһон юм», «Паланадахи яармаг», «Оронуудаар урилдалга» гэһэн хореографическа сценэнүүд бии.

Коряк уран хатарай ансамбль Яхадай АССР-ээр, Чукотско, Магаданска областьнуудаар һаяхан аяншалжа, хаба шадабаряа харуулаа.

(ТАСС-ай корр.).

СЭМБЭШЭДЭЙ АЙЛШАД

...бликымнай түрүү пред...ятинуудай нэгэн — нарин сэм...фабрикын коллектив Москва ...Купавинска фабрикын ...гшэдтэй униинһээ хойшо ...ной харилсаатай юм. Эдэ ...нуудай бүд нэхэгшэд ...хоорондоо мүрысэжэ, дүн ...андалдан абалсадаг бо...униинэй.

...винска нарин сэмбын фаб...онойнмнай бүд нэхэлгын ...предприятинуудай нэгэн. ...тус фабрика өөрынгөө ...ой ойс тэмдэглэхэ юм. ...фабрикынхид түрүү шэнэ ...гаржа, оронойнгоо бүд ...дэй дунда суурида гаранхай. ...ын нооһо эзэргшэ М. И. ..., сэмбэ нэхэгшэ Л. Ф. ...о материал гамтайгаар ...гэһэн үүсхэл 1949 он...гаража, Эхэ оронойнгоо бүд ...дэ хандаһан гээшэ. Фабрика 1944 онһоо Россин Федерациин текстильнэ промышленностиин предприятинуудай дунда ходо түрүүлжэ ябаа. 1966 онһоо хойшо Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ ходо эрхимлэжэ, түрүү һууринуудай нэгые эзэлһэн зандаа.

Купавинска сэмбэ нэхэгшэд нэгэ жэл соо 5,5 миллион метр бүд нэхэн гаргана. Элдэб янзын бүдэй 10 гараниинь эрхим шанарай тэмдэгтэ хүртэһэн юм. «Подмосковный», «Сокол», «Студенческий» гэһэн драпууд дэлхэйн эрхим зэргын продукциин тоодо оронхой.

Һаяхан манай сэмбэ нэхэгшэд мүрысэжэ байгаа хани нүхэдэйнгөө түлөөлэгшэдые угтаба. Купавинска нарин сэмбын фабрикаһаа ерэһэн айлшад Улаан-Үдын нарин сэмбын коллективэй ажал хэрэгтэй, ажабайдалтай танилсаха. Улаан-Үдэ, Хяагта городуудаар аяншалха, Байгал далай ошожо хараха юм.

Мүрысэжэ байгаа хоёр коллектив байгша оной түрүүшын хахад соо хэгдэһэн ажалай үрэ дүн согсолхо байна.

Зураг дээрэ: 1. Московско районно Соведэй депутат, фабрикын нооһо эзэргшэ Татьяна Петровна Тишкина, олон тиражтай «Купавинский текстильщик» газетын редактор Анатолий Дмитриевич Глинкин, фабрикын парткомой секретарь Нина Анатольевна Румянцева болон Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын директор Клавдия Павловна Альцман гэгшэд манай жэмэстэ саад соо хөөрэлдэжэ байна.

П. БУРМАКИНАЙ
фототекст.

ХОРИИН АЙМАГТА

ЗАЛУУШУУЛАЙ БРИГАДА ЭМХИДХЭГДЭЭ

Анаагай совхозой нэгэдэхи отделенидэ үбһэ хуряалгын эхилэмсээр «Эдир наһан» гэһэн комсомол-залуушуулай бригада үнгэрһэн жэлэйхидэл эмхидхэгдэһэн юм. Энэ бригада Хуурай-Эхин гэжэ газарта 100 гаран гектар талмайһаа 1000 үлүүтэй центнер үбһэ хуряажа абаха байна. Тэдэнэй бригадые нёдондо жэлэй бригадир Базар Гармаевич энэ жэлдэ толгойлно. Группкомсоргоншье хуушаараа — Дашн Дамбаев һунгагданхай.

20 хүбүүн, басагадһаа бүридэһэн энэ бригадынхид үнгэрһэн жэлэй үбһэ хуряалгын үедэ эршэмтэйгээр ажаллажа, социалис мүрысөөндэ илан, «Буряадай залуушуул» газетын шагналда хүртэһэнөө мүнөөшье жэлдэ алдахагүйбди гэжэ эрид зоригжонхойгоор ажаллана.

— Бригадын гэшүүн бүхэнэй ажаллажа байһые харахада урматай даа, — гээд, ВЛКСМ-эй Хориин райкомой нэгэдэхи секретарь Дугар Санжиев омогорхон хөөрэнэ.

ХҮНДЭТЭ АЙЛШАД

Ниитын малда тэжээл бэлэдхэлгын хаһын тудажа ерэмээр Хориин Соёлой байшангай уран һайханай бүлгэмэй коллектив һонирхолтой программаар наада бэлдэжэ, совхозуудай үбһэ сабшагшадай бригада, звенонууд, мал ажахын гүүртэнүүд болон модо бэлэдхэлэй пунктнуудаар айлшалжа эхилээ.

Наада харуулагшадые һаяшаг Хүрбын совхозой ажалшад, эндэхи леспромхозой модо бэлэдхэгшэд халуунаар угтаһан байна.

Агитколлективэй хүтэлбэрилэгшэ, соёлой байшангай директор Николай Белобородов, баянист Иван Емельянов, хатар наадагша Галина Тимофеева, дуушад Геннадий Тарабукин, Владимир Машанов, Татьяна Борисова гэгшэд шогтой хүхюун дуу дуулажа, гоё һайхан хатар гүйсэдхэн, хаража һуугшадта илангаяа һайшаагдадаг юм.

Автоклубые даагша Тамара Гавей ябаһан лэ газартаа нютагай материалнуудые хэрэглэн «Дайшалхы хуудаһа», «Шэнэ һэбшээн», «Сахилгаан» газетэнүүдые саг зуура гаргаад үгэдэг заншалтай.

Наада харуулхын урда тээ партиин райкомой лектор Вилл Николаевич Болдырев, Хүрбын совхозой комсомолой организациин секретарь Жалма Доржиева гэгшэд уласхоорондын болон орон, аймаг доторхи асуудалнуудаар һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг болонхой.

Совхозуудай ажалшадта хүндэтэй болоһон энэ коллективэйхид мүнөө Анаагай совхозой отделенинүүдтэ айлшалжа дүүргэбэ.

СЭНГЭЛИГЭЭР АМАРНА

Тээгдэ һууринай хүүгэдэй саадта 50 хүүгэд хүмүүжүүлэгдэдэг юм. Эндэхи саадай үхибүүд үзэглэлэй номтой танилсадаг, хүгжэмдэ һурадаг, үгышье һаа, һонирхолтой нааданда хабаадажа, сагаа хүхюун сэнгэлигээр үнгэргэнэ.

Имэл хадань хүүгэдэй гэртэхин — Хүрбын леспромхозой модо бэлэдхэгшэд үхибүүдээ саадта абаашажа, һанаагаа амараад, үдэшэ болотор ажаллана ха юм.

Эндэхи саадта дүршэлтэй бэрхэ, энэрхы сэдьхэлтэй хүмүүжүүлэгшэд ажалладаг. Тэдэнэй тоодо хүүгэдэй саадые даагша Ольга Афанасьевна Янзытова, хүмүүжүүлэгшэд Елена Татарникова, Евдокия Зубакина, Екатерина Илюснина гэгшэд ородсоно.

Б. ЛАЙДАПОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын аймагай «Пригородный» совхозой садовод Анатолий Павлович Кирнков.

А. КНЯЗЕВАЙ фото.

ХАЛХЫН ГОЛОЙ ИЛАЛТЫН 30 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Д. ГАРМАА, Монголой уран зохёолшо

ТАГНУУЛШАД

РАССКАЗ

1.

Оршон тойрон абяа аниргүй. Фронтын түрүү зэргэ эндэһээ холо — буугай һүрэхэ дуулданагүй. Ехэ тулалдаанай урда тээ эгээл иимэ нам-хүм байдал тогтодог ха юм. Иимэ үхэһэн юумэ шэнги шэмээгүй дүлгөөн байдал Цэвээнние зобооно. Һүүлэй хэдэн һара иимэ хаширтай байдалда байха ушартай болоо бшуу.

Цэвээнэй нойршье хүрэжэ үгэнэгүй. Унтаха гэжэ нюдөөшье аняад туршана. Теэд туһагүй. Нюдөө анимсаарнь, һарата һүни гол гаталжа ябаһан морин сэрэг харагдахадал гэнэ. Энэ морин сэрэг Матадааһаа үсэглэлдэр Халхын голдо ерэһэн юм.

Зөөлэн шэбэнээ һалхин нюдэнэйнь улхархай руу һэрюухэнээр үлеэжэ, эхэ нютагайнь һүнинин бурэнхы нишээ хазайхадань, энэ талаһаань түшэһэн шэнги, тиишээ хазайхадань, тэрэ талаһаань тулаһан шэнги болоно. Зүб даа, түрэл газар дайдань тиигэжэ гал гуламтаяа хамгаалхаяа ябаһан үринэроо тулгалан, дулаахан зөөлэн амисхалаараа энхэрэн үнэсэжэ байна бшуу.

Хуушан хүүргээр оньһон техникэ гараба. Харин морин сэрэгшэдэй голые гаталхаяа уһа руу ороходо, моридой хүлдэ сохигдоһон долгин нүгөө эрьеые мүргэнэ. Эгээл түрүүшын тэрэ һүнинин тулалдаас һанаандаа оруулжа, хээрын эмнэлгын майханда хэбтэһэн Цэвээнэй нойр яашье хүрэжэ үгөөгүй һэн. Эгээ гасалантай юумэниинь юуб гэхэдэ, тэрэ эмм мүрөө түшэлсэн тулалдажа ябаһан нүхэдһөө холо, өөрынь хэлэһэнэй ёһоор, «нэгэ муу хүлэй шархаһаа боложо» эндэ хэбтэнэ ха юм.

Эды хирэдэ буудалдаан бүри үнинэй замхажа, ехэ буунуудшье аниргүй болодог, бронетранспортёрнууд далда газарта ородог һэн. Фронт бүхыдөө үглөөдэрэй тулалдаае хүлеэһэн мэтэ, аниргүй байгша һэн. Гэбэшье дайн байлдаан зогсодоггүй бэлэй. Нюдэндэ харагдахагүй тулалдаан һүнинин туршада айхабтар холо болодог байгаа. Бомбо ашаһан манай онгосонууд дайсанай зэбсэг тээһэн колонннуудые ара талаһаань бомбододог, сэрэгэй складуудые тэһэлдэг һэн. Дайсанай ехэ буунууд ушараа алдатараа уурлаһан юумэндэл тэнгэрин өөдэ шунан буудахал даа.

Дайсанай зэбсэгэй байһан газарые манай лётчигуудта хэн хэлэхэб, заажа үгэдэг'бэ? Тэдэ — тагнуулшад.

Майханда хэбтэһэн пагдагар сэрэгшэ энеэбхилбэ. «Зүб бэд даа, бидэл бшуубди. Бидэнһээ бэшэ хэн тиигэжэ фронтын түрүү зэргые нэбтэржэ, дайсанай ара талада гаража, хэнһээшье түрүүлэн дайсантай тулалдаха юм бэ?

Үглөөдэрэй үрэ дүн гансахан лэ тагнуулшадһаа шалтагаалдаг бэшэ гэжэ гү?»

Цэвээнэй толгойдо элдэб бодол мушхаран ороно.

«Халаг даа! Ехэл талаангүй хүн гээшэ хаб. Ямаршьегүй хүнине энэ аргаламжын газарта оруулжархёол... Мүнөө мүнөө манайхин сэлмэг тэнгэридэ ялалзаһан одо мүшэдэй гэгээгээр ханиие хэжэ, фронтын түрүү зэргэдэ нэбтэржэ, алас холо улалзаһан түймэрэй утаае үнэрдэн, зариманиинь хүрэхэ газартаа ойртоод моридоо нюужа, урагшаа мүлхижэ ябаа ёһотой. Энэ үедэ Сандаг юу хэжэ ябана хаб? Тогтууригүй боро нюдэнэйнь улхархай сооһоо мултаран гарахаһаа нааша түргэ-түргэн хүдэлжэ, аалиханаар дүтэлжэ байһые һанаандаа оруулхадань, нэгэ нарин үндэр сэрэгшэ нюдэндэнь харагдахадал гээ һэн. Арбан долоодохи морин сэрэгэй тагнуулша Цэвээн тэрэ нүхэрөө дурсан, энеэбхилжэ хэбтээ һэн.

2.

Тэрээн тухай дурсан һанахатайнь адли, нэгэ ушар'һанаандань ходо ородог. Тэрэ ушар дайнай бүри урда болоһон юм. Цэвээн хотоһоо сэрэгтэ татагдаад, хэдэн һара боложо байба. Тэрэнэй алба хэжэ байһан часть Цагаан гэдэг һуурин да тогтоо һэн. Энэ үедэ һүни бүри шахуу муу ёро ёрлоһон юумэ шэнги түргэ түргэн дохёо наярхай, түерхэй табижа жагсаалай һургуули, байлдаанай бэлэдхэл үүр сайтар хэжэ забда сүлөө болодоггүй һэн. Хэды тиимэ хэсүү саг байбашье һаань, Цэвээн арайхан гэжэ табилга абаба. Гэртээ харяад бусахадаа, Аравын клубта ороо һэн. Тэндэ хүн үсөөхэн, гол түлэб басагад байба. Илангаяа сэрэгэй хүнүүдэй үсөөн байһанда Цэвээн ехэ олзуурхаа һэн.

«Эндэ ханатараа хатараад, нэгэ басагантай танилсаад лэ бусаха болоо» гэжэ тэрэ һанаад, сэнхир торгон дэгэлтэй басаганай буланда байхада, одоол энэ минии уриха хүн гэжэ шэбшэбэ.

Гэбэшье Цэвээн тэрэ басага урижа үрдибэгүй. Нэгэ үндэр сэрэгшэ Цэвээнэй урда тээхэнэ тэрэ басагые урая бшуу. Хүүхэн тэрээндэ гараа дуратайгаар һарбайжа, хоюулаа олоной дунда худхаршоо һэн. Лаб лэ тэрэ басагантай хатархаб гэжэ бардамаар һанаһан Цэвээн хэрэгэйнгээ бүтэхэгүйдэ, урмаа хухарба. Мүнөөхи хоёройгоо уданшьегүй шангаар энеэлдэхые дуулахадаа, бүри хороо бусалжа эхилээ һэн.

Сэнхир дэгэлтэй, набтархан бэетэй, зүгөөр сэхэ хүлтэй тэрэ хүүхэн уралаа улайтар будаһан, тайрамал үһэн дээрээ сагаан үдэн малгай даража умдэһэн дээрэһээ бүришье хөөрэхэнөөр Цэвээндэ харагдана. Тэрэ басаган юртэмсын харгалда ханаһан хүнэй һайхан энеэдээр нюураа гэрэлтүүлэн ябаба.

Басагые адаглан хаража байха бүринь тэрэнь улам ехээр Цэвээнэй сэдьхэл татажа, тэбэреад хатаржа ябаха зуураа элдэб юумэ хөөрэжэ, басагые энеэлгэжэ шадаһан тэрэ сагһаа урид хатаһан тэмээнэй борсо шэнги туранхай сэрэгшэдэ жүтөөрхэжэ, уураа хүрэнэ.

Набтар бэетэй хадань Цэвээние «газарай бэдхэ» гэжэ нүхэдынь наадалдаг һэн.

Удаадахи хатарай эхилхэдэ, Цэвээн хэнһээшье түрүүн бодожо, сэнхир дэгэлтэй басагые урибa. Тэрэнь хажуудахи хүбүүн тээшээ асуунгяар харахадань, нүгөөдэхинь үгэ дуугүйгөөр тэрэ басагые гарһаань хүтэлжэ, хатарһаар олон зоной дунда орошобо.

Цэвээндэ ехэ аягүй боложо, урмаа хухаран, үүдэнэй хажууда ошожо зогсоо һэн. Дахин хатархашье дурагүй болоод байгаа бэлэй...

3.

Хатарай тараха үеэр Цэвээндэ бүришье хүндэ болоо һэн. Шэнээр танилсаһан шууяата залуушуул хоёр хоёроороо клубһаа гаража, гудамжые үгсэн алхалалдабад. Цэвээн гансаараа хамагай хойно урмагүйхэн юумэ толгойгоо гунхуулан ябаба. Тэрэ һүни хорбоо тэнгэри сагаан һөөр угаалгаһан юумэндэл, аятай сэбэрхэн байгаа бэлэй. Сагаан мүнгэн һарын гэрэлдэ бүхы юумэн хуу сэгээрэн, тэнгэриин мянга түмэн одо мүшэд бүжэглэжэ ханаһан инаг хоёрой сэдьхэлдэ бадарһан арюун оһон мэтээр ялалзан байба. Оршон тойрон тогтоһон абяа аниргүй байдалые гансахан лэ үхи басагадай энеэдэн, хүбүүдэй ганга-гунгар дуугарха абяан хаа-яахан таһална.

Цэвээн тоншье дорьбо дошогүйгөөр алхална. Сэдьхэлэйнь түбшэн байдал алдууржа, сэрэгэй хүнэй сахиха журам сүм хиидэн талиигаад, орондонь атаа жүтөөнэй гал сэжэдэнь дүрэжэ ябаа һэн. Тиигэжэ ябатараа ябаган хаалга үүдэнэй хажууда тэрэ үндэр сэрэгшэнтэй тэбэрилдээд зогсожо байһан сэнхир дэгэлтэй басагаяа харажархиба. Эшэжэ тэбдэһэн басаган хаалга үүдэ руугаа хулганаан мэтээр шүргажа далда орошобо. Хоёр сэрэгшэд хорёод наһандаа һураһан хараалайнгаа хамаг үгые бэе бэедээ хаялсажа эхилбэ. Хэрэлдээнниинь һүүлдэнь наншалдаан болоо һэн. Гэбэшье шадалаа үзэлсэхэдөө хэниинь хэншье гэшэгүй тэнсүү байжа, эсэстээ тулалдаагаа орхёо һэн. Тэдэнэй хүсэ шадал адли байба. Хоюулаа уухилалдан урда урдаһаа харалсажа, аниргүй зогсоно. Хэрбээ Цэвээнэй онобшотой хотын маягай наншалдаанда һайн байгаа һаань, саадахинь бухэ барилдаанай мэхэ гохотой, тэнхэй ехэтэй байба.

Хожомынь аргаа барагдаһан нүгөөдынгөө абяа абаад:

— Тьфу! — гэжэ Цэвээн газарта нёлбоод, ябахаһаа бэшэ аргагүй болоһоноо тухайлба.

— Зай, нүхэр, эрэ хүн наншалдажа танилсаад, уйлажа хагасадаг юм. Хоюулаа танилсая. Би Сандаг гээшэб, — гэжэ нүгөөдэхинь юунэйш болоогүй юм шэнги хэлэбэ. Энэ хэлэһэн үгэнь Цэвээнние бодолгото болгобо. Тэрэ буруу юумэ хээб даа гэжэ бэеэ зэмэлнэ. Юунэйхиие талада байһан залуу хоёрые һалгаба гээшэбиб? Энэмни мүн өөртэм адли богонихон болзорой табилга абаад ябаһан сэрэгшэн ха юм. Танилсаһан басагантайнь таба-арбан үгэ хэлсүүлбэгүйб гэжэ бодобошье, Цэвээн юумэ дуугараагүй һэн. Тэрээнтэй тэрээнгүй Сандагта хамаг муугаа харуулба ха юм. Мүнөө танилсажа, нэрээ бузарлаад яахамниб гэжэ һанаба.

— Эрэ хүнэй замай хүзүүн ута гэдэг, уулзана бэзэбди! — гэжэ тон ехэрхүүгээр хэлээд, газарта унаһан сэрэгэйнгээ хабшагар малгай абажа тооһыень гүбеэд, бушуул холо болоо һэн.

4.

Цэвээн тиихэдэ сэрэгшэд олон ха юм даа, дахяад уулзаха саг болохогүй гэжэ бодоо бэлэй. Гэбэшье уулзаха ушар болоо һэн. Тиихэдээ хаана уулзаа гээбши? Ехэ тулалдаанай үедэ фронтын түрүүшын зэргэдэ уулзаба ха юм.

Нэгэтэ арбан долоодохи морин сэрэгэйхид добтолжо, Халхын голой саада эрьедэ шанга байлдаа хэхэ байгаа. Тагнуулшад һүни урагшаа дабшажа, дайсанай ара талада гараад, далда газарта нюугдаһан буунуудай байһан газарые мэдэхэ, дайсанһаа амиды хүнине абажа ерэхэ зорилготой байгаа. Даабаряа тэдэнэр жэншэдгүй һайнаар дүүргээ һэн. Теэд һөөргөө бусажа ябахадаа, оһол боложо, дайсанда мэдэгдэөд, харуул сэрэгшэдтэй буудалдаха ушартай болобо. Абажа ябаһан дайсанаа штабта хүргэхын тула зарим хүнүүдэө яаралтайгаар эльгээгээд, бэшэниинь дайсанһаа халхалжа, буудалдаха баатай болобо. Энэ халхалалтын дайн байлдаанай хожомоо юугээр түгэсэхыень хэн мэдэхэ бэлэй. Харин Цэвээн энэ далдалалтын тулалдаанда гараа, хүнгөөр шархатаа һэн.

Цэвээнэй бүлэг тагнуулшад дайсанда баригдахын туйлда хүреөд, добтолон ерэһэн харата дайсанаа гранатаар угтаха гэжэ байтарнь, гэнтэ нэгэ үндэр сэрэгшэ мориной хурдаар бүһэлхөө тооной болоод байһан дайсанай хүреэе нэбтэ гаража, Цэвээнэй хажууда гүйлгэжэ ерээд, үгэ хэлэхын забдагүй, заахан үхибүү үргэлһэн шэнгеэр тэрэниие мории дээрээ абажа, һундалдуулаад һөөргөө гүйлгэшэбэ. Дайсад хойноһоонь буудажа, мориинэнь унагаажа шадаа, гэбэшье тэдэнэр хүреэлгэһээ гараһан байжа, саашаа ябагаар зугадажа, амиды мэндэ гаралдаа һэн. Аюулгүй газарта ороһон хойноо тэдэ хоёр амяа даража, нүгөөдэхинь Цэвээнэй гарай шархые боохо гэжэ зэһэбэ. Цэвээнэй гар тэсэхын аргагүйгөөр үбдэхэ юм.

Мүнөөхи сэрэгшэ боолто гаргажа:

— Шуһан ехээр гараһан шэнги байна. Тиибэшье хүндэ шарха бэшэ, бараг ёһотой, — гэсэгээн шархынь боолто боожо дүүргээд, гэнтэ хаража: — Һүй, энэ, юрэдөө, — гэжэ сошон дуугарба. Цэвээншье тэрэниие таниба.

— Ехээр баярлабаб! — гэжэ Цэвээн мүнөө иимэ байдалда уулзаһандаа аягүйрхэжэ, сэдьхэлээ зобон харюусаа һэн.

— Эрэ хүнэй замай хүзүүн ута юм гэдэг, уулзаба хаямбибди! — гээд, Сандаг хүхюугээр энеэбэ. Энэ хадаа Цэвээнэй үгэ байһан тула, тэрэ хэлэхэ үгэеэ олоогүй һэн.

— Тиигэбэл танилсая. Нэрэшни хэн гэгшэ бэлэй? — гэжэ Сандаг түбшэн зохидоор асууба.

— Цэвээн...

Тэдэ хоёр гараа барилсажа, урда урдаһаа харалсаад, гэнтэ энеэлдэшэбэд. Энэ энеэдэн хадаа урда болоһон ушарые дурсан һанаһан энеэдэн байгаа. Мүн баһа эблэржэ, туйлай дүтын нүхэд болоһоной энеэдэн болоо бэлэй.

5.

Медсестра орожо ерэбэ. Һүни аажамаар үнгэржэ байба. Медсестра Цэвээнэй хүршэ Дамбые һэрюулжэ, эмынь уулгаба. Газаа үнөөхил нам тайбан хэбээрээ. Гэнтэ намдуухан хоолойгоор хүнэй дуу дуулахань соностобо. Дуугаарнь тухайлхада, тэрэ хүн өөрөө тон ехэ уйдхар гашуудалда ороошье һаа, нилээд зоригтой байхые оролдоно гэжэ мэдэхээр. Хоолойнь бага һөөлдэнхэйшье һаа, аялгань айхабтар һонин, ирагуу.

Гандан уулын сэсэгые
Гандаха гэжэ һанаашгүйб даа,
хөө.
Ганихарһан хоёр сэдьхэлые
Гажаха гэжэ һанаашгүйб даа,
хөө...

Цэвээн шэхээ табижа шагнаад, зүрхэндөө ехэтэ ойро нэгэ хүнэй хоолой гэжэ таниба. Гэбэшье мүн гэжэ нэрлэжэ бүри яаш шадахагүй байгаа һэн.

— Хэн дууланаб? — гэжэ хүршэ Дамба асууба.

— Нээрээ, хэн бэ? — гэжэ медсестра гайхашаа баран, газаашаа гараа һэн.

Мүнөөхи дуун нам тайбан һүниин дахуул боложо, ханхинаһан зандаал байба. Нэгэ аялгын дууһахада, баһа нэгэ ондоо аялга ханхинуулна. Тиин тэрэ хүнэй дуун тэрэ һүниндөө захадаа гараха янзагүй... «Сандаг дуу дуулаха ехэ дуратай һэн... — гэжэ Цэвээн сэдьхэнэ. — Тулалдаанай һүүлээр тэрэ нюугдаһан нүхэнэйнгөө хана түшэжэ хэбтээд, дуулажа гарахал даа. Оперын дуушанда хүрэжэ хаанаһаа дуулаха һэм даа, гэбэшье бүхы сэдьхэлһээ дууладаг бэлэй».

Сандаг тухай бодохотойнь зэргэ эгээл һүүлдэ тагнуулда хамта ябаашань һанаандань ороодхибо. Тэдэ хоёр эгээл энэ һүни шэнги дүлгөөхэн һүни дайсанай ара талада гараа бэлэй. Илгаатай юумэнь юуб гэхэдэ, фронтын газар аад, яаха аргагүй нам сүм байһан юм. Зөөлэхэн шэрбээ бороогой нюур норгоһоор ундаа хүрэһэн атар хооһон хээрэ талын хүрьһэн дээрэ буухадань, газар дэлхэй энеэхэн бороогой абяагаар ямар нэгэн шухала зүйлөө зүбшэн хэлсэжэ байна гү даа гэжэ һанахаар.

Газаа шэб харанхы. Баглагар хара үүлэнэй саагуур одо мүшэд орожо, малагар дүүрэн һара эхэ зөөлэн газар дэлхэйн арюун сагаан бэеые шархатуулһан дайнай аюулые харахаяа далдирһан юумэдэл нойтон бараан тэнгэриин оройдо хоргодошобо. Бээрэнхы оршолон гээшэ бэе бэедээ хара һанажа, буунуудайнгаа амые урда урдаһаа тодхолсоһон хүнүүдэй гашуун хуби заяанда гомдоһон юумэдэл, бороогой дуһалнуудаар уйлан хайлан байба.

Энэ бороо һуужа ороо. Суба нэбтэржэ, хубсаһан аажамаар нороно. Сандаг Цэвээн хоёр морёо нюужа, ойрохон байһан японой томо частиин казарманууд тээшэ мүлхибэ. Эгээ энэ үедэ бороо ойрохон зуура зогсожо, үүлэнэй забһараар гэрэл туяа сасарба. Харуулда байһан хоёр сэрэгшэд иишэ тиишээ гэшхэлэлдэн ябаба.

Цэвээн Сандаг хоёр мүлхиһөөр харуул сэрэгшэдэй ябадаг зүргэһөө алад гаража, бургааһан соо хорголобо. Энэ хадаа дайсанай томо часть байһан байгаа. Далда нюуса газарта томо буунууд сэмгээ ёдойлгоно. Зэргэлүүлэн бодхоһон японой хээрын олон тоото майханай эүгһөө абяа шэмээн дуулданагүй.

Талаан болоходоо, үүлэн баһа бөөгнэрэн харлажа, һарын туяа далдалагдан, дахин бороо орохо янзатай болобо.

Энэ үедэ харуулшадай нэгэн тагнуулшадай хажууда ойртожо ерэбэ. Цэвээн даб гэжэ, харуул сэрэгые хам шүүрэн, дороо даража, амандань пулаад шэхэбэ. Тагнуулшадай хэлэдэгээр, «амиды хэлээе» шэрэжэ, холо болгоод, Сандаг хубсаһыень бушуул тайлажа оробо.

— Ши яахашниб? — гэжэ Цэвээн асууба.

— Энээнние моридойнгоо хажууда абаашаад, намай хүлеэжэ байгаарай, би удахагүй ерэхэб, — гэжэ Сандаг шэбэнэбэ. — Ойро зуура бини ябаад ерэһүү.

— Үгы, ши яаха гээбши? Хэрэггүй, — гэжэ гансаараа үлэхэеэ айһан юумэндэл, Цэвээнэй хэлэхэдэ:

— Һанаагаа бү зобо. Нэгэ хэрэг бии. Зай, түргэлэ! — гээд, Сандаг үгэ дуугүй япон хубсаһа умдөөд, саашалба. Энэ һүни шэнги бэрхэшээлтэй сагые Цэвээн урдань үзөөгүй бэлэй. Моридойнгоо хажууда ошоод, тэрэ Сандагаа хүлеэжэ бүхэли час соо зүрхэеэ түгшүүлэн хэбтэбэ.

Бороо аалиханаар шэбэнэн ороһон зандаа. Сандагай хаана, юу хэжэ ябаһыень хэн мэдэхэ гээшэб. Байн Цэвээн бүри һанаагаа зобожо эхилбэ. Эгээл дүтынгөө хүнние дайсанай гарта оруулба гүб гэжэ хара буунa. Нигэжэ һанахадань, нюрга уруунь хүйтэн хүлһэн адхарна.

Гэнтэ баруун талаһаань һүүдэгэнэһэн хара юумэ түргэ түргэн хүдэлһөөр дүтэлжэ ябаба. Энэ хадаа Сандагай ябаһанһаа хойшо часһаа дээшэ сагай үнгэрһэнэй һүүлээр шуу даа. Цэвээн буугаа бэлэн барьяад, шагнаархан байба. Оло дахин тагнуулда ябаһан хүндэ өөрын хүнэй, мүн ондоо хари хүнэй алхахань танигдадаг һэн. Энэ удаашье Цэвээн һонороор шагнажа, хэн бэ гэжэ таниха гэжэ оролдоо бшуу.

Зүб даа, энэ дайсан бэшэ, энэ хадаа Сандагай зоримгой алхам мүн.

Гэнтэ юун болобоб гэжэ мэдэхын аргагүй, зүгөөр нүхэрэйнгөө ерэжэ ябахые таняад, Цэвээн өөрын эрхэгүй нюдэнһөө нулимса гоожуулаа бэлэй.

6.

Тэндэһээ хүдэлжэ, өөрынхидөө ойртоһон хойноол һая Сандаг энэ час хахад соо юу хэһэнээ нүхэртөө хөөрөө бэлэй. Япон хубсаһатай хадаа Сандаг һанаа амар ябаа ха юм. Анха түрүүшээр далда нюуса газарта байһан томо буунуудай хажууда ошоо һэн.

— Эдэ буунуудыень тооложо эхилхэ болоо ха, — гээд бодобоб — гэжэ Сандаг хөөрөөгөө эхилбэ. — Ябажал ябанаб, ябажал ябанаб, бодоод үзыш! Зургаан томо буу, арбан хоёр пулемет, арба найман бронетранспортер, табин гурбан сэрэгэй майхан байба. Нэгэ майхандань гушаад сэрэгшэд гээд бодоод үзэ. Хэды бэ? Мүн хажуугаарнь би шамайе намаяа хүлеэжэ ядажа байна ёһотой гэжэ һанаха хүм. Тэдэ яндан нохосуудай буугай замагые ошожо хуу эбдэхэ, харааень бута татаха гэжэ бодобо гээшэб. Мүн штабтань орожо, юу-хээхэн олзолжо гараха гэжэшье һанааб...

— Үгы, энэ ши ямар аймшагтай зоригтой хүн гээшэбши! — гэжэ Цэвээн ама гараба.

— Тиигэжэ байтарни нэгэ нимэ юумэ болобо...

— Юун?

— Нэгэ муу япон офицер намайе толгой түрүүгүй хараагаад...

— Ягаа гэнэш?

— Юу гайханаш? Тэрэнние барижа абаагүй минии буруушье байжа болохо. Теэд бариха арга олдоогүй... Нэгэ майханай хажууда ябажа ябагарни нэгэ муу нойрмог юумэ гаража ерээд, ямар бэ даа нэгэ нэрэ хэлэжэ байжа хараажа, хашхаржа эхилбэ. Би японие дууряажа ёһолоод, номгон зогсобоб. Харуулаа орхижо, дэмы тэнэжэ ябаа сэрэгшэн гэжэ намайе бодоо ха. Абяагаарнь тухайлхада наһажаал хүн хэбэртэй. Хараана-хараана, яба гэжэ гараараа зангажархиба. Бишье майханай араар далда орoбоб. Һэмээхэн шагаажа, гэдэргээ харaһам, тэрэ япон өөрынгөө майхан руу орожо ябаа һэн. Тэнэг лэ амитан дайралдаа даа!..

Энэ гайхалтай һонин түүхые Сандагһаа ондоо хүнэй Цэвээндэ хөөрөө һаань, тэрэ лаб этигэжэ ядахал байгаа.

Гэбэшье үнэн юумэ үнөөрөө. Энэ хадаа хэнтэйш бэшэ, харин заатагүй гансал Сандагтай тохёолдожо болохо ябадал мүн гэжэ Цэвээн лаб батаар ойлгоно.

Сандаг Цэвээн хоёрой асарһан «амиды хэлэн», хүргэһэн мэдээн командованида тон шухала байгаа. Үглөө үдэшэнииинь японой тэрэ томо часть бута сохигдожо, хэды хүн плендэ абтаа һэн.

Цэвээн Сандаг хоёр харгыгаар туулгажа ябаһан плендэ ороһон японуудай хажууда моридоо зогсообод. Сандаг буурал сагаан толгойтой бэеэр набтар япон полковнигые заажа:

— Энэл намайе харуулайнгаа албые муугаар дүүргэбэш гэжэ гани галзуу болон харааһан юм, — гэжэ дуугарба. Тэдэ хоёр эльгэ хатан энеэлдээ бэлэй.

Эдэ бүгэдые һанаандаа оруулхадань, Цэвээндэ аятай зохид байгаа һэн. Тэрэ бүтүү гансаараа энеэбхилээд абана. Гэнтэ хүлэйнь табгай халуу бусалан янишажа эхилбэ. Элдэб бодолдо абтажа, тэрэ хүлөө хүндөөгөө гээшэл.

7.

Һүүлшын добтолгодо хүлөө шархатаагүй һаа, мүнөө Цэвээн Сандагтаяа хамта тулалдаанда дахин орохо байгаа. Сандаг одоо түрүү зэргэдэ дайлалдажа ябана ёһотой. Тиихэдэ Цэвээн эндэ миил хэбтэхэ баатай болонхой. Добтолгын үедэ Цэвээн дан ехээр уланхатан урагшаа харайлгаа ха юм. Тигээд лэ хүлөө шархатаа бшуу. Тэрээнииень һануулха гэһэндэл Цэвээнэй хүл шамшэрэн үбдөөд абана.

Оршон тойрон абяа аниргүй. Гэбэшье мүнөөхи нэгэ хүн дуугаа дуулаһан зандаа. Медсестрагай орожо ерэхэдэ:

— Энэ хэн дууланаб? — гэжэ Цэвээн асууба.

— Фронтһоо шэнэ ерэһэн сэрэгшэ... Үдэшэ хүлдөө операци хүүлээ. Үрөөһэн хүлынь минын тэһэрхэдэ, таһа татуулаа. Гайхамшагтай тэсэбэритэй хүн байна даа. Операциин үедэ тэрэ сэрэгшэ ёо гэжэ нэгэшье абяа гараагүй. Мүнөө тайруулһан хүлэйнгөө үбшэниие сэдьхэл һанаагаараа буурууллха гэжэ, дуу дуулажа хэбтэнэ бшуу.

— Ямар частиин, хэн сэрэгшэ юм хаб?

— Арбан долоодохи морин сэрэгэйб гэһэн юм... Тагнуулшан. Байза, нэрээ хэн гээ һэм даа.. — гээд, залуу басаган медсестра шархатагшын нэрые мартаһандаа ехээр аягүйрхэбэ. — Би мэнэ мэдээд ерэхэм. — гээд, гаража ошоо һэн.

Цэвээн тэрэнтэй тэрээнгүй хэн бэ гэжэ танина, зүгөөр абяа гарабагүй. «Тэрэ Сандаг лэ даа... Бэшэ ондоо хэн байха бэлэй. Дууниинь дан лэ танил байһан юм. Хөөрхы, яажа ябатараа иимэ оһолдо ороһон байгаа гээшэб, — гэжэ Цэвээн үнэн сэдьхэлһээ һанаагаа зобожо, бэеэ барингүй нулимсаа унагааба. Зүб даа. тэрэ нээрэө Сандаг байгаа.

8.

— Зай, баатар, сайн байна гү? — гэжэ Цэвээнэй эмнэлгэһээ гараһан үдэртөө уулзаха гэжэ таһалгадань орохоло, Сандаг орон дээрээ үндын байжа мэндэшэлбэ. Тэрэ аюул зоболондо оройдоо ороогүй юм шэнги гайхалтай энхэ тайбан юумэ хэбтээ һэн.

— Шимни азатай хүн байналши, — гэжэ Сандаг эхилбэ. — Харин намайе эндэһээм фронт эльгээхэгүйдөө болохонь ха. Эмшэн үглөөгүүр хүлым үзэхэдөө, тиигэжэ ойлгуулаа. Зай, яахаб даа, нэгэ арга бэдэрхэл ёһотой болоноб. Бүтэжэ үгөөгүй һаань... бүтэжэ үгөөгүй һаань — яахабши даа. Зай, ши харатан дайсчтаяа хам оролсон, тулалдыш даа. Харана гүш, нүхэршни фронт дээрэ үрөөһэн хүлөө гээбэ хаямбиб. Минии түлөө харюуем абаарай. Зай, баяртай! — гээд, Сандаг гараа һарбайгаа һэн.

Г. ЧИМИТОВ
буряадшалба.

Бэшүүрэй аймагай Шанагын Соведэй участогай милиционер Станислав Батомункуев ажал хүдэлмэридөө оролдосотой һайнаар хандана. Тэрэ нниитын гурим сахилгада олонниитые үргэнөөр хабаадуулна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. Батомункуев Бодонгуудай совхозой хүдэлмэришэнтэй хөөрэлдэжэ байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ХАНИ ХАРИЛСААНД...

Уһа руу һүрэлгөөр... богта хүртэхын түл... 22—24-нэй үдэрнүүд... Больцано хотодо үнг... рысөөндэ хабаадалса... спортсменүүд арсаба. ... уһа руу һүрэлгөөр... федерации мэдүүлһэн... һан шалтагаанинь ... сөө үнгэргэхэ эмхид... хадаа тэмсээндэ илаг... ха ёһололой үедэ над... гуудые үргэхэгүй, гү... гүйсэдхэхэгүй гэһэн ... абаһан байгаа.

Тугуудые үргэхэ, ... хэ ябадалые бусад ... дерацинууд заабол ... хайгаа баталагдада... Италидахи мүрысөө ... спортсменүүдтэ шуха... нартай энэ ёһололые ... дал дахинаа гаргаба. ... дүүлгэ дотор тусхай... дэбэ. Иимэ ябадал ха... нүүдэй хани харилса... сэлгэдэ туһалхагүй, ... тын хүгжэлтэдэ һаад... лохо байна.

ФУТБОЛ

ХҮРШЭНЭР ХОЁРДОХЁО ТЭН...

Энэ уулзалга шиидхэхы удха шанартай байгаа. Яахадааб гэхэдэ, зоно соогоо эрхим зургаан командын тоодо орохо «арсалдаанда» харюу үгтэхэ байһан шуу. Уржадэр Шэтэдэ болоһон нааданай урда тээ манай «Сэлэнгэ» 22 очкотой болоод, гурбадахи һуури эзэлжэ ябаа һэн. Харин талмайн эзэд манайхидһаа нэгэ очкогоор бага, турнирна таблицада дүрбэдэхи һуурияа алдаагүй байгаа.

Россин Федерациин суглуулагдамал командада оролсодог Улаан-Үдын футболистнар А. Жуйков, В. Арцибашев гэгшэд Пермь, Свердловск городуудта наадаһанайнгаа һүүлээр энэ уулзалгада хабаадалсаа. Зүгөөр Пермиин «А» классай «Звезда» командатай наадахадаа РСФСР-эй футболистнар талмайн эзэдые 1:0 тоотойгоор шүүгээ һэн. Энээхэн гансахан бүмбэгые манай добтологшо А. Жуйков сохижо оруулһан байха.

— Ондоо городуудай талмай дээрэ манай командын капитан бүмбэгэ оруулхадаа шадамар ха юм. Шэтээрхиндэ баһал «бэлэг барюулха» бэшэ ха г... болдо дуратайшуулай нэгэн найдаһанаа ...

Теэд энэ нүхэрэй найдабаринь хүсэлдэ... Шэтын СКА командатай наадахадаа, Ула... лэнгын» футболистнар нэгэшье бүмбэгэ ... лаагүй. Мүн талмайн эзэдшье бираагүй. ... туршада үргэлжэлһэн энэ уулзалгын дү... жэлэй нааданай нэгэдэхи дүхэригтэ июн... һал иимэ дүн турнирна таблицада бэшэгдэ... дэ улаан-удынхид айлшадаа диилэжэ ш... Иихэлээрээ хоёр хүршэнэр дахинаа тэнсэ...

Хоёрдохи уулзалгын һүүлээр манай «Сэ... котой болоо. Шэтын футболистнар 22 очк...

Зэлжээтэ наадаяа манай команда авгу... Владивостогой «Лучтай» үнгэргэхэ байна. ... августын 28-да хабаровскынхидтай манай ... өөрынгөө талмай дээрэ наадахыень хар...

С. БА...

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО
ХИЛЫН СААНАҺАА

Немец арадай элитэ ехэ хүбүүнэй дурасхаалда

ГАМБУРГ. (ТАСС). ФРГ-дэ баруунай үзэл баримталха шэглэлдэ, шэнэ түхэлэй нацизмын шангадалгада эсэргүү нэгэдэмэл тэмсэл хахые хүдэлмэришэн ангине, бухы демократуудые уряалһан уряа Гамбургда августын 18-най үдэшэ хүсэтэйгөөр сүрьятан дуулдаа. Германиин Коммунис партиин түрүүлэгшэ Эрнст Тельманиие ба социал-демократическа партиин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Рудольф Брайшедые нацис алуршадай харата муухайгаар хосорооһон үдэрһөө хойшо 25 жэлэй гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, Германиин Коммунис партиин (ГКП) эмхидхэһэн ажалшадай ехэ демонстраци ба митинг эндэ болоо. ГДР-эй, бусад хэдэн оронуудай антифашис организацинуудай түлөөлэгшэд демонстраци ба митингдэ хабаадалсаһан байна.

Немец арадай элитэ ехэ хүбүүнэй ажаһуудаг байһан байшан соо Эрнст Тельманэй музей нээлгын баярай ёһолол Гамбургда мүн лэ энэ үдэр болоһон байха юм.

Зүүнэй үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй кандидадуудай илалта

ПАРИЖ. (ТАСС). Зүүнэй үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй кандидадуудай списогые Француз Коммунис парти дэмжэһэн байна. Экиендэ (Па-Де-Кале департамент) муниципальна һунгалтануудай (зарим хубидань) болоходо зүүнэй үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй кандидадууд дуунуудай 51 үлүүтэй процентыень түрүүшын турта абажа, ехэ илалта туйлаа.

Хойто Ирланди руу Англи сэрэгүүдээ эльгээнэ

ЛОНДОН. (ТАСС). Хойто Ирланди руу (Ольстер) өөрынгөө шэнэ шэнэ сэрэгүүдые яаралтайгаар эльгээнэ. Сэрэгүүдэй тоо ойрын хоёр үдэрэй турша соо 6 мянга гаран хүн хүрэтэр олон болгогдохо гээд Хойто Ирландидахи Англиин сэрэгүүдые командалагша генерал Иэн Фрилэнд Белфастда болоһон пресс-конференци дээрэ мэдээсээ. Ябаган сэрэгүүдһээ гадна, бронетанкова сэрэгүүд, армиин вертоледууд эльгээгдэнэ.

«ПРАВДА БУРЯТИИ»
МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: ургаса хуряалгын асуудалаар түрүү бэшэг. «Агроном таряа хуряалгын үедэ» гэһэн Г. Овсянкинай статья. «Республикын ажалай алхам» гэһэн гаршаг доро информацинууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Модо отолно, ой тайга гутана» гэһэн С. Иванов, А. Митников гэгшэдэй статья. «Ниитын ба умсын» гэһэн хүдөө ажахын артелиин шэнэ Уставай проект тушаа П. Алексеевэй корреспонденци. «Агитбригадыхид хаанаб?» гэһэн В. Брагинагай статья.

Гурбадахи хуудаһанда: В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан ТАСС-ай материалнууд. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

КПЧ-гэй ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУ...

ПРАГА. (ТАСС). Юлиус Фучигай нэрэмжэтэ Культурын ба амаралтын паркын Съезднүүдэй ордон соо арба мянга гаран хүн августын 19-дэ суглараа. Ниитэ гүрэн дотор КПЧ-гэй Центральна Комитедээр зарлагдаһан эдэбхитэдэй суглаанда КПЧ-гэй промышленность, барилга болон транспортдахи эхин организацинуудай түлөөлэгшэд, коммунистнууд—профсоюзуудай заводской комитедүүдэй түлөөлэгшэд, арадай милициин отрядуудай гэшүүд хабаадаа. Партиин үмэнэ мүнөө үедэ табигдажа байһан зорилгонуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ энэ суглаан зорюулагдаһан байна.

КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Г. Гусак, ЧССР-эй президент Л. Свобода, ЧССР-эй Федеральна правительствын түрүүлэгшэ О. Черник түрүүтэй Чехословакиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй Президиумэй делегацие эдэбхитэдэй суглаанда хабаадагшад ... га ташалгаар угтаа. «... болтогой!», «Советскэ С... болтогой!» гэһэн юрөө... табигдаа. КПЧ-гэй ЦК-... мэй гэшүүд В. Били... Я. Пиллер, К. Полачек... ский, Л. Штроугал, К... секретарьнууд, Чехосл... дай армиин генералну... лициин хүтэлбэрилэгш... түлөөлэгшэд суглаан д...

Чешскэ областьнуу... хүдэлмэри хүтэлбэрил... гэй ЦК-гай бюрогой ... Л. Штрогуал эдэбхи... нээгээ.

Чехословакиин хүт... нэй шатада Коммунис ... гэхэ зорилгонууд ту... ЦК-гай Нэгэдэхи секр... гай элидхэлые сугла... шад зүбшэн хэлсэһэн ...

Пекинэй харата ябуулганууд т...

УЛААН-БААТОР. (ТАСС). Советскэ Союзда, бусад социалис оронуудта эсэргүүгээр, Пекинэй хүтэлбэрилэгшэдэй үүдхэдэг бүдүүлиг харата ябуулгануудые мүнөөнэй шатада империализмтай тэмсэхэ зорилгонуудта хамаатай түрүү бэшэг соогоо «Үнэн» газетэ эрид шангаар буруушаагаа.

Совет-хитад хилэ дээрэ Хитадай засагаархидай нэгэтэ бэшэ үүдхэһэн зэбсэгтэ харата ябуулганууд Азидахи, мүн бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдал ба аюулгүй байдалда горитой хоро хүргэнэ гээд ... шэһэн байна. Импери... гүү хүсэнүүдэй тэмсэл... лөөлхөөр тиимэ оршон ... тохёолдоо. Мүнөө үе са... асуудалнуудаар комму... нэй шухала марксист... хараа шугамда өөрын... хараа шэглэл» гэдэгые ... бидаг. Пекинэй мүнөөн... политикаһаа уламжала... байдал тохёолдоо гээд ... жэлүүлэн бэшэнэ. Эб эн... ха зорилгоор хитад хүт... дэй хэдэг ябуулганууд ... нууд ехээр найдахадаа, ... циалис оронуудта, дэл... нальна-сүлөөрэлгын хүд... гүү тэмсэлдээ эдэ ябуу... хэрэглэнэ гээд газетэ т...

Хүдэлмэришэдэй илалта

ОТТАВА. (ТАСС). Торонтын-Канадын промышленна томо центрэй 23 мянган барилгын хүдэлмэришэдэй тэмсэл гурба хахад шахуу һарын турша соо үргэлжэлөөд, хүдэлмэришэдэй илалтаар дүүрэбэ.

Хүдэлмэришэдые ажалһаань олоор гаргахаһаа түдэгэсөөгүй эзэд баяшууд хүдэлмэришэдэй дура хүсэлые, тэсэбэриие нугалжа шадаагүй. Юумэнэй үнэ сэнгэй хүндэрһэнтэй дашарамдуулан, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ, мүн ажалай эрхэ байдал һайжаруулха тухай забастовко хэгшэдэй эрилтэнүүдые барилгын компанинуудай эзэд хангаха баатай болоһон байха юм.

Таряашадай тэмсэл

САНТЬЯГО. ТАСС-эй корр. А. Медведенко нигэжэ дамжуулна: Чилиин Курико провинциин мянга гаран хүдөө ажахын хүдэлмэришэн 24 часай забастовко соносхожо, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ тухай хүдэлмэришэдэй эрилтэнүүдыень хангахаһаа эзэд баяшуулай арсаһанда эсэргүү буруушаалга мэдүүлээ. Юумэнэй сэнгэй хүндэрһэнтэй дашарамдуулан, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ гуйлтатайгаар тус провинциин 80 эдлүүриин хүдэлмэришэд ба батрагууд энэ оной бүри январь һарада өөһэдынгөө эзэдтэ хандаһан байна.

Италида забаст... тэмсэл бол...

РИМ. (ТАСС). Ажала... далай эрхэ байдал ... эрилтэ хэдэг хүдэлмэр... шадай тэмсэл Италиин ... нууд болон городуудта ... Равенна правинцидахи ... мышленностиин хэдэ ... приятинуудта ехэ за... боложо байнхай. Хүдэл... хитэйгээр тэмсэжэ орох... шуул хэлсээ хэхэ баатай...

Миланай, тэрэ шада... дай бүд нэхэлгын пром... 80 предприятиин 45 ... мэришэнэй тэмсэл а... дүүрээ. Хүдэлмэришэдэ... хэхэ, промышленности... барида хүдэлмэриин хүсэ... хон хубинь болодог ... ажалай эрхэ байдал ... ябадал хараалһан шэнэ... дые эзэд баяшуул проф... низацинуудтай батална ...

Редактор
Ц. Ц. ЦИБ...

Манай адрес, телефону...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора-приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности ... строительства—61-35, советского строительства и быта—... культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-8... формации—34-05, общественная приёмная—56-62, ... бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР

Н-02729. Зак. № ...